

KONSTRUKTION *ON SE SAATANA KUMMA ~ IHME* ESIINTYMISKONTEKSTIEN AFFEKTISET OMINAISUUDET JA NIIDEN VAIKUTUKSET

Suomen kielen
kandidaatintutkielma
Oulun yliopisto
15.1.2021

Katja Pyörälä

SISÄLLYS

1. TUTKIELMAN AIHE	1
1.1. Tutkimuskohde	1
1.2. Aiempi tutkimus	2
1.3. Aineisto ja tutkimusmetodi	4
2. TEOREETTINEN VIITEKEHYS	7
2.1. Konstruktiot	7
2.2. Affekti	9
2.3. Voimasanat	11
2.4. Demonstratiivipronominin <i>se</i> roolin tulkinta	12
3. ANALYYSI	14
3.1. Rakenteen <i>on se saatana kumma ~ ihme</i> syntaktiset ympäristöt	14
3.1.1. Aineiston lohkeamarakenteet	16
3.1.2. Aineiston konjunktiottomat yhdyslauseet	17
3.2. Konstruktion <i>on se saatana kumma ~ ihme</i> esiintymiskontekstien affektiset tekijät	18
3.2.1. Modalisuus ja samaistumisen keinot	19
3.2.2. Partikkelien affektisuus aineistossa	22
3.2.3. Kvanttoripronominien affektisuus aineistossa	25
3.2.4. Aineiston voimasanat ja kielteisen merkityksen sanat	28
3.3. Yhteenvedo	33
4. PÄÄTÄNTÖ	35
LÄHTEET JA LYHENTEET	38

1. TUTKIELMAN AIHE

1.1. Tutkimuskohde

Kandidaatintutkielmassani tarkastelen rakenteen *on se saatana ihme ~ kumma* esiintymiskontekstin affektisia elementtejä ja niiden vaikutusta rakenteen itsensä affektiin. Tarkastelussani rakenne muodostuu seuraavista komponenteista: predikaattiverbi *olla* aktiivin indikatiivin yksikön 3. persoonassa (*on*), nominatiivimuotoinen demonstratiivipronomini (*se*), nominatiivimuotoinen voimasana (*saatana*) ja substantiivipredikatiivi nominatiivissa (*kumma* tai *ihme*). Rakenteen voimasanan *saatana* ja demonstratiivipronominin *se* lauseenjäsenroolit vaativat lähempää tarkastelua. Esittelen näiden komponenttien mahdollisia tulkintoja luvuissa 2.3. ja 2.4.

Rakenne *on se saatana kumma ~ ihme* on intuitioni mukaan suomen puhekielessä yleinen. Tätä tukee keräämäni aineiston laajuus. Aineistoni koostuu keskustelupalstojen viesteistä, jotka olen kerännyt Korpin aineistokokoelmista käyttämällä hakusanoinani rakenteen *on se saatana kumma ~ ihme* komponentteja, jolloin tutkielmani keskiössä oleva konstruktio on siis kaikille aineistoni tapauksille yhteinen tekijä. Erittelen aineiston keruuta ja muodostumista tarkemmin luvussa 1.3. Analysoin rakennetta *on se saatana kumma ~ ihme* tässä tutkielmassa konstruktiona kognitiivisen konstruktiokieliopin määritelmän mukaisesti. Kognitiivinen konstruktiokielioppi muodostaa tutkielmani viitekehysten (ks. luku 2.1.) ja tutkimusmetodini on korpustutkimus (ks. luku 1.3.).

Aineistoani yhdistävän konstruktion *on se saatana kumma ~ ihme* affekti ilmaisee intuitiivisesti tulkittuna puhujan tyrmistyneisyyttä ja kummastelua puhetilanteen asiaintilaa kohtaan. Esittelen perusteita tälle intuitiolleni teorialuvussa 2.2. Pyrin tässä tutkielmassa selvittämään, miten konstruktion *on se saatana kumma ~ ihme* esiintymiskonteksti vaikuttaa konstruktion itsensä affektiin. Tutkimuskysymyksiäni siis ovat:

1. Millaisia affektisia elementtejä rakenteen syntaktisessa ympäristössä esiintyy?
2. Miten kontekstin affektiset elementit vaikuttavat rakenteen affektiin?

Tutkielmani muodostuu aluksi aiemman tutkimuksen esittelystä luvussa 1.2. Luvussa 1.3. esittelen aineistoni, sen keräämisen vaiheet ja tutkimusmetodini. Luvussa 2 esitte-

len tutkielmani teoreettisen viitekehyksen: luvussa 2.1. esittelen konstruktion käsitettä ja kognitiivista konstruktiokielioppia, luvussa 2.2. määrittelen affektin ja esittelen konstruktion *on se saatana kumma ~ ihme* affektiset elementit, luvussa 2.3. käsittelen voimasanojen affektisuutta ja luvussa 2.4. erittelen vielä demonstratiivipronominin *se* erilaisia tulkintamahdollisuuksia. Luku 3 on analyysiluku, jossa esittelen aineistostani muodostamieni taulukoiden avulla konstruktion *on se saatana kumma ~ ihme* esiintymiskontekstien affektisia elementtejä ja analysoin niiden affektin vaikutusta konstruktion itsensä affektiin. Luvussa 4 arvioin tutkielmani tuloksia ja listaan mahdollisia jatkotutkimuskohteita aiheestani.

1.2. Aiempi tutkimus

Myönteistä ja kielteistä affektia ilmaisevia konstruktioita on fennistiikassa tutkittu jonkin verran niin kirjallisuuden kielestä kuin puhekielestäkin. Forsberg (2019) esittelee paheksuntaa ilmaisevan lausekonstruktion muotopiirteitä käskylauseissa. Imperatiivilauseen sanajärjestys, mutta myös puhutteluilmaukset ja partikkelit (erityisesti *nyt* ja savolaismurrenäytteiden *-hAn*) osoittautuvat olemaan tärkeässä roolissa konstruktion paheksuntatulkinnessa, esimerkiksi *rupeehan nyt teini vielä itkemään nettipalstalla* (Forsberg 2019: 13–21). Käsittelen partikkelien vaikutusta konstruktion *on se saatana kumma ~ ihme* affektiin tarkemmin luvussa 3.2.2.

Niemi (2007) puolestaan esittelee pro gradu -tutkielmassaan myönnytysmuotin ominaisuuksia. Myös Niemen tutkimassa konstruktiossa sanajärjestys – tarkemmin verbialkuisuus – ja erityisesti liitepartikkeli *-hAn* (*Olethan itsekin samaa mieltä*) ovat tärkeitä elementtejä. *-hAn*-partikkelin Niemi katsookin konstruktion ainoaksi kiinteäksi osaksi (Niemi 2007: 19–27). Niemi käyttää tutkielmassaan Ison suomen kieliopin mukaista termiä *muotti*, mutta nimittää tutkielmassaan muotin toteumia kielessä konstruktioiksi (Niemi 2007: 15). Käytän itse tässä tutkielmassa konstruktio-termiä silloin, kun viitataan teoreettisen viitekehykseni mukaiseen rakenteeseen (ks. luku 2.1.). Väitöskirjassaan Niemi (2015) jatkaa myönnyttelyn tutkimista erilaisten konstruktioiden avulla. Niemi nimeää tutkimansa konstruktiot myönnyttelymuotiksi, *VOI OLLA* -rakenteeksi, *voi olla että* -alkuisiksi lausumiksi sekä *joo/nii mut* -lausumiksi (Niemi 2015: 25–26, 28, 30,

32). Konstruktioille yhteisiä piirteitä ovat modaaliverbit (esimerkiksi *voida* ja *saada*). Väitöskirja koostuu neljästä artikkelista, joiden tulosten perusteella Niemi toteaa myönnyttelyllä olevan erilaisia funktioita riippuen myönnyttelevän rakenteen leksikaalisesta variaatiosta. Rakenteen funktioon ja sen tulkintaan vaikuttavat hallitsevan modaaliverbin variaatio sekä rakenteeseen liittyvät elementit, kuten liitepartikkeli *-kin* tai lausumanalkuiset *joo mut* tai *nii mut* -ilmaisut. Myönnyttelyn kohdistumiseen ja funktioon vaikuttaa myös myönnyttelevää rakennetta seuraava *että*-lause. (Niemi 2015: 28, 35.) Niemi esittää tutkimiansa myönnyttelyyn käytettävien rakenteiden asettuvan jatkumolleen suhteen, asettuuko vai poikkeako puhuja puhetilanteen toiminnalliseen linjaan (Niemi 2015: 39).

Laura Visapää on tutkinut itsenäisiä A-infinitiivikonstruktioita väitöskirjassaan *Infinitiivi ja sen infiniittisyys. Tutkimus suomen kielen itsenäisistä A-infinitiivikonstruktioista* (Visapää 2008). Tutkimuksessaan hän erittelee infinitiivikonstruktioiden tehtäviä merkitykseltään vakiintuneisiin, idiomaattisiin infinitiivikonstruktioihin ja niitä avoimempiin skemaattisiin infinitiivikonstruktioihin (ks. idiomaattisuuden jatkumo, Visapää 2008: 50). Idiomaattisten ja skemaattisten infinitiivikonstruktioiden affektin aste määrittyy tapauskohtaisesti kontekstin mukaan. Visapää osoittaa, että itsenäiset A-infinitiivikonstruktiot mahdollistavat asiaintilojen ajattoman kuvauksen: itsenäiset infinitiivikonstruktiot avaavat kaikille puhetilanteen osallistujille yhtäläisen mahdollisuuden tavoittaa kuvatut asiaintilat (Visapää 2008: 35–49, 180–182). Myöhemmin artikkelissaan ”Itsenäiset infiniivit affektin ja empatian konstruktioina” (Visapää 2013) hän syventyy tarkkailemaan itsenäisten A-infinitiivien saamia empatiatulkintoja. Konteksti osoittautuu tärkeäksi tulkintaa ohjaavaksi elementiksi myös vuoden 2013 artikkelissa, mutta myös joihinkin konstruktioihin kiteytyneet partikkelit ja adverbit (esim. *nyt* ja *siinä*) ohjaavat niiden konventionaalistunutta tulkintaa (Visapää 2013: 544–545). Erityisesti vuoden 2013 artikkelin kuvaus affektista on tälle tutkimukselle keskeinen (ks. luku 2.2.).

Jari Sivosen artikkeli “The Finnish abstract motion construction *mennä V-mA-An* [go V-INF-ILL] ‘do something unwished’. Usage, development and motivation” (2016) esittelee konstruktion *mennä V-mA-An* affektia ja siihen vaikuttavia elementtejä. Sivo-
nen toteaa, että vaikka *mennä V-mA-An* esiintyy usein kirjaimellisesti tulkittavassa,

neutraalissa merkityksessä (*Menin keittämään kahvia vieraille*), on sillä myös huomattava affektinen merkitys tietyissä yhteyksissä – esimerkiksi *Ensi vuodeksi hallitus on mennyt lupaamaan jopa veronkevennyksiä* (Sivonen 2016: 248–249). Affektikäytössä konstruktio implikoi tekemisen olevan puhujan mielestä epätoivottua, mutta joissain yhteyksissä myös myönteistä suhtautumista semanttisen dissonanssin eli ristiriitaisuuden avulla, esimerkiksi *Kainuun hiihtoseura meni voittamaan naisten viestin* (Sivonen 2016: 254). Dissonanssi ilmenee konstruktioista *meni voittamaan*, joka on tässä virkkeessä tulkinnaltaan myönteinen. Tavallisesti kielteisen tulkinnan saavaa konstruktioita käytetäänkin ilmaisemaan voittamisen yllätyksellisyyttä. *mennä V-mA-An* affektitulkinnaan vaikuttavat konstruktion infinitiiviverbin affektiset sanavalinnat, konstruktion esiintymiskontekstin muiden syntaktisten roolien sanavalinnat sekä esiintymiskonteksti kokonaisuudessaan (Sivonen 2016: 255–261). Omassa aineistossani on samankaltaisia havaintoja kuin Sivosen artikkelissa. Näistä esimerkiksi partikkelien ja sanavalintojen vaikutus tutkittavan konstruktion affektiin, sekä modaaliverbien esiintyminen konstruktion yhteydessä ovat tämän tutkielman aineistossa yleisiä havaintoja. Esittelen analyysiluvussa 3 konstruktion *on se saatana kumma ~ ihme* ja sen esiintymiskontekstien affektisiä elementtejä tarkemmin.

1.3. Aineisto ja tutkimusmetodi

Käytän tutkielmassani Korpin¹ Suomi24- ja Ylilauta-sivustoilta rajattuja aineistoja. Suomi24-aineistot ovat ajalta 1.1.2001–31.12.2017 ja käsittävät 17 korpusta, joissa on 351 985 002 virkettä ja 4 132 665 850 sanetta. Ylilaudan aineistot puolestaan ovat vuosilta 2012–2014 ja käsittävät 2 219 311 virkettä ja 26 869 417 sanetta.

Tein Korpissa laajennetun sanahaun verbin *olla* perusmuodolla ja sanoilla *se*, *saatana* sekä *ihme* tai *kumma*. Haku tuotti yhteensä 223 tulosta, joista 193 päätyi aineistooni. Kaikki hakutulokset olivat Suomi24 -sivustolta, sillä Ylilauta-sivusto ei tuottanut lainkaan tuloksia. Viitataan aineistoon esimerkkien yhteydessä lyhenteellä S24. Kuten taulu-

¹ Kielipankin konkordanssihakuohjelma, versio 5.0.10:
https://korp.csc.fi/#?stats_reduce=word&corpus=ftb3_europarl,ftb3_jrcacquis,ftb2_reittidemo&cqp=%5B%5D.

kosta 1 selviää, tarkasteltavista tapauksista 175 on muotoa *on se saatana kumma*, loput 18 muotoa *on se saatana ihme*.

TAULUKKO 1. Aineiston erittely rakenteen viimeisen sanan variaation perusteella.

Rakenne	Osuus aineistosta (lkm)	Osuus aineistosta (%)
<i>on se saatana kumma</i>	175	90,7
<i>on se saatana ihme</i>	18	9,3
Yhteensä	193	100

Poistin hakutuloksista tapaukset, joissa sama viesti toistui useamman kerran esimerkiksi siitä syystä, että keskustelijat ovat lainanneet viestiinsä aiempia viestejä, joissa rakenne on alun perin esiintynyt, esimerkiksi seuraavasti:

Alkuperäinen viesti: *Nappailen tässä pikkupikkusiivuja eteläntuliaisvodkaa ja kattelen ulos hymerin ikkunasta sielä satelee räntää ja vettä, on se saatana kumma että ilimat vaihtelee muutaman tuhannen km matkalla!!* (S24, 2005)

Lainattu vastaus: *Hän kirjoittaa paradoksaalisesti: "on se saatana kumma että ilimat vaihtelee muutaman tuhannen km matkalla!!"* (S24, 2005)

Poistin hakutuloksista myös tapaukset, joissa kopulalauseen *on se saatana* [PREDVI] predikatiivina oli *kumman* tai *ihmeen* sijaan jokin toinen substantiivi. Näissä tapauksissa *kumma* tai *ihme* olivat predikatiivin adjektiivimääritteenä, kuten esimerkeissä (1) ja (2).

- (1) *On se saatana kumma homma, että japsit eivät pärjää kunnon rata-bemarille jossa on 2.5 litran vapaastihengittävä kone ja takaveto .* (S24, 2003)
- (2) *On se saatana kumma paikka kun Riihimäellä ja eteläsuomessa oli kaato-sateista - -* (S24, 2004)

Korpustutkimuksen internetin aineistoihin soveltamisesta ja sen ongelmista kirjoittavat Lüdeling, Evert ja Barona (2007) artikkelissaan ”Using web data for linguistic purposes”. Artikkelissa internetin käyttäminen korpuksen kokoamisen lähteenä saa kritiikkiä sen vuoksi, että internet uusiutuu ja muuttuu jatkuvasti. Näin kielellistä tutkimusta on esimerkiksi Googlen hakukoneilla vaikea luotettavasti toisintaa ja todentaa. Tässä tutkimuksessa käytössä on suomen kielen tutkintaa varten kehitetty korpuskokoelma Korp, mikä osaltaan häivyttää internetin epäluotettavuutta. Lüdeling, Evert ja Barona nostavatkin artikkelissa esille kielentutkijoiden tarpeisiin kehitettävän hakukoneen ehdottaes-

saan parannuksia korpustutkimuksen ja internetin yhdistämiseen (Lüdeling, Evert & Barona 2007: 7–18, 20–23).

Tämänkin tutkimuksen hakukonelähteen mahdollisena allikkona on sen kyky pysyä internetin kehityksen mukana. Suomi24 on toki edelleen olemassa oleva ja toimiva keskustelupalsta, mutta suomen kielellä kirjoitetaan paljon muillakin sivustoilla 2020-luvulla. Tulevaisuudessa Korpinkin saattaisi olla hyödyllistä taltioida aineistoa myös kansainvälisiltä sivustoilta, joille suomalaiset ovat perustaneet omia keskusteluhuoneita, esimerkkinä tästä Redditissä² yksinomaan suomenkielinen keskustelulanka r/Suomi. Korpinki tallenteiden pitkäikäisyys (2001–2017) on toki kiitettävää, mutta muitakin keskustelusivustoja tarkkailevat kokoelmat antaisivat laajemmat mahdollisuudet suomen kielen kehittymisen tarkkailulle internetin aikakaudella.

Aineistona käytettävä keskustelupalstojen kieli, internetin kieli, on jotain vapaan puhekielen ja yleiskielen normien säätämisen huolitellun kirjoitetun kielen välillä. Internetin kirjoitettu kieli on ”kirjoitettua puhetta”, jolle toisaalta on ominaista esimerkiksi kirjoitetun kielen pysyvyys, mutta toisaalta myös kommunikaation interaktiivisuus ja puheaktit. (Crystal 2006: 26–32.) Juuri interaktiivisuuden vuoksi keskustelupalstojen kieli on hyvä aineistonkeruun lähde affektin tutkimiselle, sillä affektille, sen ilmaisulle ja tulkinnalle, olennaista on vuorovaikutteisuus (ks. luku 2.2.).

² Reddit: r/Suomi – suomalainen vaihtoehto. <https://www.reddit.com/r/Suomi/>.

2. TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Avaan tässä luvussa tutkielmani teoreettista viitekehystä. Alaluvussa 2.1. avaan konstruktion käsitettä ja kerron, millaista määritelmää olen päättänyt tutkielmassani hyödyntämään, sekä selvitän perustelut valinnalleni. Seuraavassa alaluvussa 2.2. selvitän affektisuuden eri ilmaisumuotoja ja sitä, kuinka affekti liittyy tutkimaani rakenteeseen. Alaluvussa 2.3. kerron voimasanoista, niiden lauseenjäsentehtävistä ja affektisuudesta. Viimeisessä alaluvussa 2.4. erittelen rakenteen *on se saatana kumma ~ ihme* demonstraatiivipronominin *se* lauseenjäsentehtävätulkintoja.

2.1. Konstruktiot

Konstruktiokieliopin kognitiivisia аспектеjä pohditaan Friedin ja Östmanin (2004) toimittamassa teoksessa *Construction Grammars Cognitive grounding and theoretical extensions*. Fried ja Östman (2004: 3–5) huomauttavat, että 1990-luvun puolivälissä konstruktiokielioppia oli tutkimusalan joissain näkemyksissä alettu irrottaa kognitiivisen kieliopin juuristaan, kun taas toiset konstruktiioihin nojaavat kielioppinäkemykset yhä pitivät kiinni konstruktioiden ja kognition välisestä yhteydestä. Jaakko Leino on kirjoittanut konstruktiokieliopin suuntauksista suomenkielisen yleistajuisen katsauksen (Leino 2010).

Konstruktiokielioppi ei siis ole yhtenäinen malli kieliopin kuvaukseen. Tässä tutkielmassa hyödynnän Adele E. Goldbergin kognitiivisen konstruktiokieliopin näkökulmia (esim. Goldberg 1995, 2006). Goldberg on määritellyt **konstruktion** vuonna 2006 teoksessaan *Constructions at work. The nature of generalization in language*. Lainaan määritelmän tähän ja avaan sitä sen jälkeen suomeksi:

All levels of grammatical analysis involve constructions: learned pairings of form with semantic or discourse function, including morphemes or words, idioms, partially lexically filled and fully general phrasal patterns. (Goldberg 2006: 5.)

Konstruktio voi olla mikä tahansa kielen rakenne. Kaikkien kielen tasojen rakenteita on mahdollista kuvata konstruktiaina: näin konstruktiot voivat vaihdella laajasti kooltaan ja

kompleksisuudeltaan. Kaikki kielelliset kuviot, joiden merkitystä ei voi suoraan ennustaa kuvion osien yksittäismerkityksistä, ovat konstruktioita. Lisäksi konstruktioita voivat olla myös kieleen riittävällä esiintymistiheydellä vakiintuneet kielelliset kuviot huolimatta siitä, että niiden merkitys on ennustettavista kuvion osista (Goldberg 2006: 5).

Kotilaisen (2007: 17) konstruktioitaulukkoon (Taulukko 2) konstruktio *on se saatana kumma ~ ihme* sopisi tämän tutkielman perusteella parhaiten idiomi-kohtaan useampisanaisuutensa vuoksi – lisäksi konstruktioilla *on se saatana kumma ~ ihme* ei tässä tutkielmassa ole samanlaista variaatiota kuten esimerkiksi lausetyypeillä. Vain rakenteen predikatiivi vaihtelee (*kumma ~ ihme*).

TAULUKKO 2. Suomen kielen konstruktioita (Kotilainen 2007: 17).

Konstruktiotyyppi	Konstruktio
lausetyyppi (transitiiviskeema)	NP _{NOM} + V + NP _{PART/GEN/NOM}
lausetyyppi (omistusrakenne)	NP _{ADE} + y. 3. p. verbi <i>olla</i> + NP _{NOM}
idiomi	<i>mennä vipuun</i>
yhdyssana	<i>kalakukko</i>
sana	<i>liekki</i>
morfeemi (ei vapaa)	elatiivin päätte (- <i>stA</i>)

Täysin varauksetta ei konstruktioita *on se saatana kumma ~ ihme* voi idiomiksi väittää. Idiomien joukko on laaja. Nenonen (2002: 2–5) esittää idiomien piirteitä ja niiden määrittelyn ongelmakohtia. *on se saatana kumma ~ ihme* ei täysin muistuta prototyyppistä idiomiä, kuten esimerkiksi *syöttää pajunköyttä* ('valehdella') tai *mennä vipuun* ('uskoa valhe t. huijaus'). *on se saatana kumma ~ ihme* ei ole kielikuva, kuten monet prototyyppiset idiomit. Prototyyppiseen idiomiin verrattuna *on se saatana kumma ~ ihme* on rakenteeltaan monimutkaisempi ja pidempi (Nenonen 2002: 65). Konstruktion *on se saatana kumma ~ ihme* merkityssisältö ei ole prototyyppisiin idiomeihin verrattuna yhtä arbitraarinen, vaikka onkin epäkompositionaalinen, eli konstruktion merkitystä ei voi johtaa suoraan sen osien merkityksistä. *on se saatana kumma ~ ihme* on semanttisesti läpinäkyvämpi kuin idiomi, joten tarkempaa olisi kuvata rakenne idiomaattistuneena konstruktiona tai **idomaattisena ilmauksena**, jonka Nenonen (2002: 14–15) esittää idiomeja laajempaan ryhmään, joihin idiomitkin kuuluvat.

Konstruktioille on eri kielioppinäkemyksissä syntynyt lähitermejä, joita en käytä tässä tutkielmassa. Esimerkiksi **muotti** (VISK 2008 § 148, 891) ja Langackerin (1999: 19–21) **rakenneskeema** käsittelevät konstruktiokieliopin mukaista vakiintuneisuutta. Sovellan tutkielmassani Goldbergin (2006: 5) konstruktion määritelmää, sillä Goldbergin määritelmään sisältyvät myös ne vakiintuneet rakenteet, jotka jäävät muotin ja rakenneskeeman ulkopuolelle, esimerkiksi morfeemit ja idiomit. Kuten Kotilainen (2007: 21–22) esittää, on muotissa ja rakenneskeemassa oltava aina leksikaalisesti vapaa paikka, kuten esimerkiksi lausetyypeissä. Tutkimani rakenteen kannalta on hyödyllisempää soveltaa Goldbergin määritelmää, joka sallii konstruktioihin myös kiinteitä ominaisuuksia. Rakenne *on se saatana kumma ~ ihme* on tässä tutkielmassa tarkasteltavana miltei täysin kiinteä komponenteiltaan: vain predikatiivi varioi (*kumma ~ ihme*).

2.2. Affekti

Affektisilla ilmauksilla osoitetaan suhtautumista tai asennoitumista aiheena olevaan asiaan tai keskustelukumppaniin. Affektia voidaan ilmaista monin keinoin, esimerkiksi prosodisesti äänenpainolla tai syntaktisesti erilaisilla konstruktioilla, kuten vaikka luvussa 1.2. esittelemäni Sivosen tutkimalla konstruktioilla *mennä V-mA-An: Tein tyhmästi, kun **menin kertomaan** hänelle totuuden*. Joihinkin kielenaineisiin affektisuus on leksikaalistunut, kuten esimerkiksi voimasanoihin (luku 2.3.). Affekti on kielellistä yhteistoimintaa, eli sen tulkinnassa on otettava huomioon kielenkäyttötilanteen konteksti. (VISK 2008 § 1707–1711.)

Visapään vuoden 2013 artikkelin ”Itsenäiset infinitiivit affektin ja empatian konstruktioina” mukaan kielellinen affekti on **tunnepitoista** pikemmin kuin tunneaiheista. Samoin kuin konstruktioiden merkitys ei usein ole tulkittavissa konstruktion muodostavien kielellisten osien merkityksistä, voivat affektiset kielen keinot ilmaista tunteellista tai asenteellista suhtautumista sanottuun suoraan tunnetilaa nimeämättä, esimerkiksi voima- ja kiro sanat (lisää luvussa 2.3.). Affektiset ilmaisukeinot kuvaavat niiden käyttäjän suhtautumista ja asennoitumista aiheeseen. Lisäksi ne kutsuvat vuorovaikutuksen muita osallistujia samaistumaan ilmaistuun affektiin. Esimerkissä (3) Suomi24-sivustolle viestin kirjoittanut kutsuu lukijaa eläytymään tunteisiinsa esimerkiksi viestin me ja muut -

asetelmalla. Vuorovaikutus, käyttökonteksti ja kieleen vakiintuminen ovat affektisen ilmaisuuden keskeisiä tekijöitä. (Visapää 2013: 525–526.)

- (3) *On se saatana kumma että **meidän** oletetaan sopeutuvan muslimien sääntöihin ja **ne** saa tehdä pahojaan eivätkä saa edes kunnollista rangaistusta !* (S24, 2016)

Affektin tarkastelussa konstruktiot ovat tärkeässä roolissa, sillä kuten kirosanoihin, myös moniin kielellisiin kuvioihin affektisuus on kiinnittynyt vakiintumisen myötä. Esimerkiksi tutkielmani aiheena olevan rakenteen verbialkuisuus ja lauseen predikatiivi tuovat siihen affektiivisuutta (ks. 4)). (VISK 2008 § 1386.)

- (4) – ***On** se kumma kun tämäkään ei kelvannut. Mikään ei onnistu kerralla, aina vaan pitää rakentaa uutta, Väisänen ihmetteli.* (VISK 2008: § 1386.)

Rakenne *on se saatana kumma ~ ihme* on modaaliselta lausetyypiltään väitelause, joilla ei ole samankaltaisia prototyyppejä tehtäviä kuin muilla lausetyypeillä: esimerkiksi kysymyslauseiden prototyyppinen funktio on kysymyksen esittäminen. Väitelauseiden puhefunktio käy ilmi asiayhteydestä, vaikkakin yleisesti ne kuvaavat asiointiloja. Affektiset, konstruktioksi vakiintuneet väitelauseet kuvaavat ja välittävät pikemmin puhujan subjektiivista suhtautumista kuin kuvailevat asiointiloja objektiivisesti. Indikatiivimuotoinen väitelause vaatii affektisen tulkinnan saadakseen vähintään prosodista merkitsemistä, kuten esimerkin (5) isoilla kirjaimilla korostettu *taas*, tai affektisia leksikaalisia aineksia (ks. (6)). (VISK 2008 §887–888, 1710, 1714.)

- (5) *On se saatana kumma kun vesijohtovesi on **TAAS** ruskeata - -.* (S24, 2009)
 (6) *On se saatana kumma, kun täällä muka kaksi **miehisyyden irvikuvaa** on ne arvostetuimmat.* (S24, 2013)

Rakenteessa *on se saatana kumma ~ ihme* affektinen leksikaalinen aines on voimasana *saatana*. Esitin johdantoluvussa 1.1., että konstruktiio on se saatana kumma ~ ihme on affektinen konstruktiio, joka implikoi puhujan tyrmistyneisyyttä ja kummastelua. Kuten tässä luvussa olen esittänyt, konstruktion verbialkuisuus tekee siitä affektisen. Konstruktion kummastelua implikoiva merkitys puolestaan johtuu predikatiivien *kumma* tai *ihme* merkillisyyteen viittaavista merkityksistä (KS 2020). Tyrmistyneisyyden affekti

syntyy voimasanan *saatana* voimakkaasta affektista, joka vahvistaa predikatiivien *kumma* tai *ihme* merkityksestä johtuvaa affektia.

2.3. Voimasanat

Käytän tässä tutkielmassa **voimasanaa** kuvailemaan esimerkiksi rakenteessa *on se saatana kumma ~ ihme* esiintyvää *saatanaa*. Perustan valintani Minna Hjortin (2007: 66, 73) pohdinnalle artikkelissa ”Kirosana vai voimasana ja muita karkeita terminologisia pohdintoja”, jossa hän katsoo kirosanat voimasanojen alalajiksi. Yläkäsitteen käyttö auttaa pitämään teoriaosuuteni yhdenmukaisena Ison suomen kieliopin käsitteistön kanssa: vaikka teos rinnastaakin voimasanat ja kirosanat, käytetään voimasanoja käsittelevän luvun pykälissä johdonmukaisesti *voimasana*-sanaa (VISK 2008 § 1725–1728).

Voimasanoihin affekti on leksikaalistunut (VISK 2008 § 1725). *On se saatana kumma ~ ihme* -rakenteessa voimasana esiintyy demonstratiivipronominin *se* jäljessä, ennen nominatiivimuotoista predikatiivia *ihme* tai *kumma*. Näin *saatana* käyttäytyy Ison suomen kieliopin mukaan **sävyartikkelien** tapaan, jotka yleensä sijaitsevat lausumassa joko subjektin tai finiittiverbin jäljessä ja tuovat lausumaan propositionaaliseen merkitykseen lisämerkityksen (ks. (7)). Syntaktisesti *saatana* muistuttaa siis rakenteessa partikkelin kaltaista **liitynnäistä**, jotka toimivat lauseessa täydennyssuhteessa, eli ne eivät määritä lausetta tai sen tiettyä jäsentä. (VISK 2008 § 821, 870, 1727.) Esimerkissä (7) *saatanan* sävyartikkelimaisuus havainnollistuu, kun voimasana toistuu virkkeessä konstruktion *on se saatana kumma ~ ihme* jälkeen (ks. VISK 2008 § 821). Niin konstruktion osana kuin sen jälkeenkin *saatana* tuo lausumaan affektisuutta ja antaa viitteen puhujan suhtautumisesta asiantilaan.

- (7) *On se **saatana** kumma ku ei saa valvoo, vaa tullaa **saatana** pakottaan nukkuu ihan vaan sen takia et yks ei saa nukutuks jos istun toises huonees ihan hiljaa koneel!* (S24, 2007)

Toisaalta *saatana* muistuttaa rakenteessa myös **parenteettista lisäystä** siinä, että se on nominatiivimuotoinen substantiivilauseke, eikä siis vaikuttaisi olevan syntaktisesti integroitunut rakenteeseen. Erityisesti *saatana* muistuttaa parenteettisista lisäyksistä **ki-**

teytynyttä sanontaa, jotka tuovat lauseeseen affektisuutta ja kommentoivat kehysrakennetta. (VISK 2008 § 1052, 1071.) Selitän konstruktion osana olevan *saatanan* kiteytyneisyyttä tarkemmin esimerkeissä (8). Konstruktion *on se saatana kumma* jälkeinen *tai missä lie* on *saatanaa* tyypillisempi esimerkki kiteytyneestä sanonnasta (VISK 2008 § 1605), mutta esimerkissä (8) havainnollistuu niiden tehtävien samankaltaisuus. Rakenne *tai missä lie* kommentoi lisäävästi *ettei*-sivulauseen esittämää asiantilaa, kun taas *saatana* tuo affektisuutta konstruktion *on se saatana kumma ~ ihme*. *Saatanan* affektillä puhuja kommentoi asiantilaa ilmaisemalla suhtautumistaan sitä kohtaan.

- (8) *On se saatana kumma ettei nämä sankarit siellä koodauksessa tai missä lie - saa tätä sivustoa toimimaan* (S24, 2008)

Saatanan lauseenjäsentehtävää on vaikea määrittää tarkkaan rakenteessa *on se saatana kumma ~ ihme*. Sen piirteissä on viitteitä erilaisiin tehtävätulkintoihin.

2.4. Demonstratiivipronominin *se* roolin tulkinta

Demonstratiivipronomini *se* vaikuttaisi ensisilmäyksellä olevan rakenteen *on se saatana kumma ~ ihme* subjektin teemapaikalla, mutta kun rakenne asetetaan tekstikontekstiin, saa *se* vaihtelevia rooleja. Esimerkissä (9) *se* vaikuttaisi viittaavan rakennetta *on se saatana kumma* seuraavaan alisteiseen sivulauseeseen. Esimerkin (9) kaltaisissa tapauksissa *se* voi saada kahdenlaisia tulkintoja lauseenjäsentehtävästään. Toisaalta sen voi katsoa olevan **muodollinen subjekti eli ekspletiivisubjekti**. Ekspletiivisubjektin tehtävä lauseessa on olla subjektin paikalla silloin, kun subjekti ei luontevasti sijoitu teemapaikkaansa tai kun subjektiä ei ole. (VISK 2008 § 915.)

Toisaalta taas *se* voi olla merkki **hजारakenteesta**: *se* on esimerkin (9) rakenteessa *on se saatana kumma* rakennetta seuraavan alisteisen *että*-sivulauseen **tukipronomini**, joka viittaa tunnettuun asiointilaan eli toimii definiittistäjänä (VISK 2008 § 1145). Koska *se* on vakiintunut osa tutkimaani rakennetta *on se saatana kumma ~ ihme*, olisi sitä Ison suomen kieliopin mukaan luontevampaa pitää ekspletiivisubjektina. Tukipronominin tulkinta on kuitenkin mahdollinen, koska hजारakenteen voisi myös yhdistää: *Se, että töiden tekemiseenkin on määritelty jokin raja, on saatana kumma*. (VISK 2008 § 1402.)

- (9) *On se saatana kumma, että töiden tekemiseenkin on määritelty jokin raja.*
(S24, 2009)

Esimerkin (10) rakennetta *on se saatana kumma* seuraa substantiivilauseke *joidenkin ihmisten härkääpäisyys*. Tällöinkin ekspletiivisubjektin tulkinta on mahdollinen, mutta paremmin tämänkaltaisessa tapauksessa tulkinnaksi sopii **eteenpäin lohkeava rakenne**:

- (10) *On se saatana kumma joidenkin ihmisten härkääpäisyys.* (S24, 2003)

Esimerkissä (10) *se* viittaa substantiivilausekkeeseen edeltä, ja on samalla myös osa substantiivilauseketta, joka muodostuu näin siis pronominosasta (*se*) ja leksikaalisesta osasta (*joidenkin ihmisten härkääpäisyys*). Lohkeamarakenteen substantiivilausekkeelle on tavallista tarkenteen esiintyminen. Usein tämä tarkenne on sama pronomini kuin lohkeaman alkuosa (*Se on outoa se maailman meno*), mutta tarkenne ei ole lohkeamalle välttämätön. (VISK 2008 § 1067.) Tämän vuoksi myös esimerkin (10) kaltaiset tapaukset voidaan tulkita eteenpäin lohkeaviksi rakenteiksi. Esimerkin (10) kaltaiset lohkeamat ovat konstruktioiksi vakiintuneita kieliopillisia lisäyksiä (VISK 2008 § 1064). Voidaankin siis todeta, ettei demonstratiivipronominin *se* rooli rakenteessa *on se saatana kumma ~ ihme* ole yksiselitteinen, vaan sen tulkinta (kuten koko rakenteen tulkinta) on esiintymiskontekstista riippuvainen.

3. ANALYYSI

Käyn tässä luvussa läpi analyysia, jota olen tehnyt luvussa 1.3. esittelemästäni aineistosta. Koska aineistoni on peräisin internetin keskustelupalstoilta, ei esiintymiskontekstien rajaamisessa voi käyttää perinteisiä oikeinkirjoitussääntöjä. Aineiston alkuperäisiä viestikokonaisuuksien sisällyttäminen analyysiin sellaisenaan ei myöskään olisi tarkoituksenmukaista, koska viestien pituus saattaa vaihdella paljon eri kirjoittajien välillä. Olen rajannut esiintymiskontekstit pääasiassa ensimmäiseen isoon välimerkkiin. Jos kirjoittaja ei ole käyttänyt niitä viestissään lainkaan tai niiden käyttö on epäjohdonmukaista, olen rajannut tarkasteltavan osuuden lausesisällön perusteella. Rajauksen tavoitteena on ollut saada tarkasteluun pituudeltaan toisiinsa vertautuvia tapauksia. Olen säilyttänyt analyysissa käyttämieni viestien alkuperäisen kirjoitusasun.

Esimerkin (11) viestistä olen rajannut tarkasteluuni vain tummennettua osaa edeltävän osuuden. *tässä saa hävetä* aloittaa viestin välimerkittömyydestä huolimatta selkeän uuden osuuden, kun taas sitä edeltävässä osuudessa *kun, mutta ja ja sillee* viittaavat vielä yhtenäisesti edeltävään sisältöön.

- (11) *on se saatana kumma kun kaikkia ituhippejä ja muita hyysätään mutta katuja ei saada paikattua tasaisesti ja sillee ettei näkyis et siitä on kaivettu **tässä saa hävetä** silmät päästään kun tuo turisteja tänne ja sitten joutuu näyttämään niille tollaisia tummia möykkyjä tiellä. (S24, 2007)*

Ensimmäisessä alaluvussa 3.1. esittelen erilaisia lausekokonaisuuksia, jotka muodostava kontekstin konstruktiolle *on se saatana kumma ~ ihme*. Seuraavassa alaluvussa 3.2. esittelen aineistosta havainnoimiani affektisia ominaisuuksia, jotka vaikuttavat konstruktion *on se saatana kumma ~ ihme* affektin tulkintaan tai tukevat ja vahvistavat konstruktion tulkintaa. Luvussa 3.3. teen vielä yhteenvedon analyysistani.

3.1. Rakenteen *on se saatana kumma ~ ihme* syntaktiset ympäristöt

Taulukossa 3 ovat eriteltyinä rakenteen *on se saatana kumma ~ ihme* syntaktiset ympäristöt. Taulukosta 3 nähdään, että yleisimmin, 90,7 prosentissa aineiston tapauksia rakenne *on se saatana kumma ~ ihme* esiintyy päälauseroolissa, ja sitä seuraa konjunktio-

alkuinen sivulause. *kun* (~ *ku* ~ *kum*) on sivulauseen aloittavista konjunktioista yleisin (81 tapausta) *kumma*-loppuisella rakenteella (ks. (12)). Konjunktiolla *että* ~ *ettei* (~ *et*) alkavat sivulauseet ovat *kumma*-loppuiselle rakenteelle toiseksi yleisimpiä (56 tapausta) (ks. (13)). *ihme*-loppuisen rakenteen yleisin sivulauseen aloittava konjunktio on *että* ~ *ettei* (~ *et*) (8 tapausta) (ks. (14)).

(12) *On se saatana kumma ,ku niitä pippaloita ei pikku hiljaa aleta pitää!!!*
(S24, 2001)

(13) *on se saatana kumma , että ei noita omia köyhiä nähdä.* (S24, 2010)

(14) *on se saatana ihme että hyvät menetelmät piti vaihtaa noin sekavasti haettaviin sivuhin .* (S24, 2013)

TAULUKKO 3. Rakenteen *on se saatana kumma* ~ *ihme* esiintymiskontekstityypit.

Esiintymiskontekstin tyyppi	<i>on se saatana kumma</i>	<i>on se saatana ihme</i>	Kontekstityypin osuus (%)
Rakennetta seuraa <i>kun</i> -SL (~ <i>ku</i> ~ <i>kum</i>)	81	7	45,6
Rakennetta seuraa <i>että</i> ~ <i>ettei</i> -SL (~ <i>et</i>)	56	8	33,2
Rakennetta seuraa <i>jos</i> ~ <i>jollei</i> -SL	16	3	9,8
Rakennetta seuraa alisteinen kysymyslause	4	-	2,1
Rakennetta seuraa rinnasteinen PL	1	-	0,5
Rakenne itsenäisenä lauseena	10	-	5,2
Rakennetta seuraa lohkeaman NP	3	-	1,6
Rakennetta seuraa asyndeettisesti alisteinen lause	4	-	2,1

Taulukosta 3 havaitaan, että konjunktioalkuisten sivulauseiden jälkeen yleisintä on, että rakenne *on se saatana kumma* ~ *ihme* esiintyy itsenäisenä lauseena (5,2 %). Kolme itse-

näisen lauseen tapausta olivat viestien otsikkoja. Yhdessä tapauksessa (ks. (15)) rakennetta *on se saatana kumma ~ ihme* seuraa rinnasteinen päälause, jossa lauseet on rinnastettu *ja*-konjunktioilla.

- (15) *On se saatana kumma, ja niin suurella palakalla ne siellä vatvoo paskaa, niin jotta vaahto pursuaa, eikä vielääkään oo valmista tullu yhtään mistään.* (S24, 2007)

ihme-loppuisena rakennetta ei esiinny lainkaan muuten kuin päälauseena, jota seuraa konjunktioalkuinen sivulause. Keskityn yhdyslauseiden affektisiin ominaisuuksiin luvussa 3.2., mutta esittelen tässä tarkemmin rakenteen lohkeamatapaukset sekä asyndeettisesti eli konjunktioittomasti alisteiset lauseet.

3.1.1. Aineiston lohkeamarakenteet

Lohkeamatapauksia on kolme (ks. (16)–(18)). Niissä rakenteen *on se saatana kumma ~ ihme* demonstratiivipronomini *se* vaikuttaisi olevan yhtäältä kiinteä osa konstruktiota *on se saatana kumma ~ ihme*, mutta toisaalta myös osa lohkeamaa, jonka substantiivilauseke seuraa rakennetta (*sen* roolista ks. myös luku 2.4.). Lohkeamakokonaisuudesta muodostuu näiden tapausten subjekti (VISK 2008 § 1064). Esimerkki (18) voitaisiin luokitella myös aineiston *kun*-sivulauseetapauksiin. Olen luokitellut sen analyysissäni kuitenkin lohkeamatapausten joukkoon, koska rakenne *on se saatana kumma ~ ihme* ei muodosta virkkeen päälauseita yksin vaan lohkeaman substantiivilausekkeen kanssa.

- (16) *On se saatana kumma joidenkin ihmisten härkähäpäisyys.* (S24, 2003)
 (17) *On se saatana kumma tämän maan laki.* (S24, 2012)
 (18) *on se saatana kumma nämä kunniakansalaiset kun konsuli itkee sairastuneen ääressä.* (S24, 2016)

Lohkeamatapausten (16)–(18) yhtäläisyyksiä ovat substantiivilausekkeen nominatiivisija sekä sen aloittava pro-sana: esimerkissä (16) se on kvanttoripronomini *joidenkin*, kun taas esimerkeissä (17) ja (18) esiintyvät demonstratiivipronomininit *tämän* ja *nämä*. Kvanttoripronominien affektisuudesta kerron lisää luvussa 3.2.2. Demonstratiivipronomininit esimerkeissä (17) ja (18) ovat restriktiivisiä eli rajaavia määrittäjiä: esimerkissä (17) *tämän* määrittää lausekkeen edussanan *laki* genetiivimäärittettä *maan*, viitaten tiet-

tyyn valtioon. Esimerkissä (18) *nämä* puolestaan määrittää lausekkeen edussanaa *kunniakansalaiset*, rajoittaen substantiivin tarkoitteen koskemaan viestiketjussa aiemmin esille tulleita henkilöitä. (VISK 2008 § 565 ja 1165.)

Konstruktio *on se saatana kumma ~ ihme* on lohkeamatapauksissa affektinen elementti, kun taas substantiivilauseke kohdentaa affektin. Substantiivilausekkeen demonstratiivipronominit täsmentävät asennoitumisen kohteena olevaa ilmiötä. Esimerkissä (18) myös lohkeamaa seuraavan *kun*-sivulauseen predikaatti *itkee* vaikuttaa tapauksen affektitulkintaan. Viestin kirjoittaja kommentoi uutisointia, jossa konsuliyksikön päällikkö on kommentoinut ulkomailla sattuneessa lentotapaturmassa loukkaantuneen suomalaisen tilaa. Liioittelevat *kunniakansalaiset* ja *itkee* aiheuttavat lauseeseen ironisuutta.

3.1.2. Aineiston konjunktioittomat yhdyslauseet

Erityisin esiintymiskonteksti rakenteelle *on se saatana kumma ~ ihme* lausekokonaisuus, joka vaikuttaisi olevan rakenteelle asyndeettisesti eli konjunktioittomasti alisteinen. Esittelen tässä alaluvussa kaikki asyndeettisesti konstruktiioon *on se saatana kumma ~ ihme* yhdistetyt tapaukset (19)–(22). Asyndeettista alisteisuutta ei ole fennistiikassa aiemmin nimetty. Elementtien yhdistäminen konjunktioittomasti koskee yleisesti rinnasteisten kielen elementtien yhdistämistä (VISK 2008 § 1084; esim. Pulkkinen 1966).

- (19) *On se saatana kumma , pitää olla niin mahtipontinen ja taitavin kuski maan päällä , ettei ohi saa mennä.* (S24, 2012)
- (20) *On se saatana kumma omassa elämässä tässä kuisessa kylässä ei mitää tapahu ni pitää netissä muitten asioita vääristellä.* (S24, 2008)
- (21) *on se saatana kumma tässä maassa aina kaikki laitetaan kärsimään pienen paskakin takia !!!* (S24, 2007)
- (22) *On se saatana kumma, olisin halunnu vain nostalgiapärinöissä pelata vanhaa kunnon habboa mutta kaikki pyörittää nuiita uusia versioita.* (S24, 2017)

Syntaktisesti esimerkkien (19)–(22) konstruktiota *on se saatana kumma ~ ihme* seuraavat lauseet ovat täydellisiä päälauseita, joita seuraa esimerkeissä (19), (20) ja (22) konjunktioilla (*ettei, mutta*) tai konnektiivilla (*ni*) yhdistetty lause. Päälausealkuiset esiinty-

miskontekstit rakenteelle *on se saatana kumma ~ ihme* esimerkeissä (19)–(22) vaikuttavat alisteisilta, sillä niistä puuttuvat rinnasteisille lauseille ominaiset samat sanat tai sisällöllinen symmetria (Pulkinen 1966: 309–319).

Koska aineistoni on peräisin internetin keskustelupalstalta, ei ortografian sääntöjä voi varauksetta soveltaa esimerkkeihin (19)–(22) tai aineiston muihinkaan esimerkkeihin. On mahdollista, että tapausten kirjoittajien näkemys rakennetta *on se saatana kumma ~ ihme* seuraavien lauseiden roolista olisi täysin toisenlainen kuin yllä esittämäni analyysi. Ehkä konjunktioittomuus on ollut vain kirjoitusvirhe tai pilkku on laitettu lauseiden väliin vahingossa. Pulkinen (1966: 312) mainitsee, että täydellisten päälauseiden konjunktioiton rinnastus on tulkinnanvaraista, sillä puheessa lauseiden ja virkkeiden rajat hämärtyvät. Täydellisillä päälauseilla Pulkinen viittaa siis päälauseisiin, jotka eivät rinnastu toisiinsa sisällöllisesti tai sanastollisesti. Konjunktioiton alisteisuus saattaa kuitenkin olla ilmiö, joka on olemassa tai yleistymässä internetin keskustelupalstoilla johdettua siitä, että niiden kieli lähentelee kirjoitettua muotoa puhutusta kielestä (ks. luku 1.3.).

3.2. Konstruktion *on se saatana kumma ~ ihme* esiintymiskontekstien affektiset tekijät

Tämän luvun ja sen alalukujen taulukoihin 4–7 olen koonnut konstruktion *on se saatana kumma ~ ihme* esiintymiskontekstista havaitsemiani tekijöitä, jotka vaikuttavat lausekokonaisuuksien saamiin tulkintoihin. Tässä luvussa käsittelemilläni havainnoilla on siis olennainen rooli luvussa 1.1. esittämäni tutkimuskysymysten vastauksissa. Olen kerännyt taulukoihin piirteet, joihin keskityn tämän tutkielman puitteissa. Tein rajauksia havainnoistani sen mukaan, mitkä ilmiöt nousivat aineistossa esille määrällisesti eniten. Luvussa 4 esittelen muita mielenkiintoisia havaintojani ja jatkotutkimusmahdollisuuksia, joille tutkielmani antaa pohjan.

Taulukkoon 4 olen koonnut aineiston predikaattihavainnot, joita olen arvioinut myönteisyyden ja kielteisyyden sekä passiivisuuden ja aktiivisuuden kannalta. Lisäksi olen eritellyt modaaliverbit omaan osioonsa ja huomioinut erikseen aktiivimuotoisista predikaateista nollasubjektiset tapaukset. Taulukkoa muodostaessani arvioin verbien modaa-

lisuutta välttämättömän, mahdollisen ja lisäksi mahdottomuuden kannalta (VISK 2008 § 1562, 1613).

TAULUKKO 4. Aineiston predikaattihavainnot.

Modaalisuutta ilmaisevat predikaatit	Passiivi	Aktiivi	Aktiivin nollasubjekti
Myöntö	4	21	28
Kielto	11	8	18
Muut predikaatit	Passiivi	Aktiivi	Aktiivin nollasubjekti
Myöntö	41	113	18
Kielto	12	46	8

Aineiston predikaatteihin eivät tässä lukeudu konstruktion *on se saatana kumma ~ ihme olla*-verbit. Olen siis analysoinut vain konstruktion esiintymiskontekstin predikaatteja. Kuten taulukosta 4 voi huomata, aineistossani on yhteensä 326 predikaattiverbiä, joista 90 (27,6 %) on modaaliverbejä. Predikaatteja on aineistossa enemmän kuin tapauksia yhteensä, koska monet tapaukset koostuvat useammasta kuin yhdestä lauseesta (ks. (23)).

(23) *On se saatana kumma , kun aina jos keskustellaan jostain niin se kiteytyy yhden ihmisen arvostelemiseksi . (S24, 2007)*

Esimerkissä (23) konstruktiota *on se saatana kumma ~ ihme* seuraavassa kokonaisuudessa on kaksi lausetta, joilla on omat predikaattiverbinsä (*keskustellaan, kiteytyy*). Esitelen seuraavaksi tarkemmin modaalisuutta, sen lajeja sekä aineiston modaaliverbeihin olennaisesti liittyvää nollasubjektia. Nollasubjektin yhteydessä kerron myös muista subjektiin liittyvistä samaistumisen keinoista.

3.2.1. Modaalisuus ja samaistumisen keinot

Modaalisuudella ilmaistaan mahdollisuutta, ja erilaisin modaalisuuden keinoin puhuja ilmaisee näkemyksensä puhetilanteessa olemassa olevan mahdollisuuden toteutumista. Modaalilla keinoilla puhuja arvioi toteutumisen varmuutta, mahdollisuutta ja vält-

tämättömyyttä, todennäköisyyttä, mahdottomuutta ja epävarmuutta, pakollisuutta ja luvallisuutta sekä toivottuutta tai epätoivottuutta. Toteutumisen mahdollisuutta voidaan arvioida riippuen joko toimijoiden kyvyistä tai ulkoisten voimien vaikutuksista, jolloin puhutaan **dynaamisesta modaalisuudesta**, yhteisön normeista, tavoista ja odotuksista, jolloin puhutaan **deonttisesta modaalisuudesta**, tai mahdollisuuden totuudenmukaisuudesta, jolloin puhutaan **episteemisestä modaalisuudesta**. (Kangasniemi 1992: 1–5; VISK 2008 § 1551.)

Syvennyn tässä tarkemmin modaalisuuden keinoista modaalisiin verbeihin, jotka käsittivät 27,6 % aineistoni predikaattiverbeistä (ks. taulukko 4). Modaaliverbien määrittely ei suomen kielessä ole täysin yksiselitteistä. Esimerkiksi verbi *saada* voidaan yhdessä kontekstissa tulkita modaaliseksi (ks. (24)), toisessa ei (ks. (25)). Lisäksi modaalisuutta yleisesti ilmaisevat verbit (esimerkiksi *voida*, *saattaa*, *saada*) ovat kielen kehityksen mukana muotoutuneet ilmaisemaan modaalisuuden eri muotoja eri esiintymiskonteksteissa. Tämä modaaliverbien polyseemisyys tekee modaalisuudesta semanttisen ilmiön, jota on arvioitava tapauskohtaisesti. (Kangasniemi 1992: 6–7, 291–294, 313–315.) Esimerkissä (24) *saada* ilmaisee dynaamista modaalisuutta: kirjoittajan näkemyksen mukaan autoverolain muuttelu ja parantelu ovat esteenä koko lain uudistamiselle. Esimerkissä (25) ei-modaalinen *saada* implikoi, että 'rekat ja moottoriajoneuvot tulevat paikalle'.

- (24) *On se saatana kumma kun ei saada sitä koko vitun autoverolakia tehtyä uudeksi vaan aina pitää vaan MUUTELLA ja "Parannella" sitä.* (S24, 2003)
- (25) *On se saatana kumma kun saadaan taas ne rekat sinne ja moottoriajoneuvot vaimentamaan telotuspaikoista kuuluvia ääniä.* (S24, 2014)

Aineistoni modaaliverbeistä yleisin on *pitää*. Se esiintyy 30 modaaliverbitapauksessa eli 33,1 prosentissa modaalisia verbejä. Verbi implikoi aineistossa useimmiten dynaamista modaalisuutta 'täytyy' tai 'on pakko' (ks. (26)–(27)).

- (26) *on se saatana kumma , kun pitää näiden mustalaisten ruveta vittuileen.* (S24, 2008)
- (27) *On se saatana kumma kun pitää mennä kouluun ampumaan.* (S24, 2008)

Aineiston modaaliverbeille yleisin subjekti oli nollasubjekti (ks. (28)–(29)), kuten on modaaliverbeille yleistä. **Nollasubjekti** on nollapersoonan yksi ilmenemismuoto. Sen

tunnusmerkkejä ovat subjektin puuttuminen ja yksikön kolmannen persoonan predikaatti. Käsittelen tämän tutkielman puitteissa vain nollasubjektin esiintymät aineistossani, mutta nollapersoonalla on myös muita esiintymismuotoja, esimerkiksi nollaobjekti. (VISK 2008 § 1352.)

- (28) *On se saatana kumma, että heti kun kunnan rajan **on ylittänyt** niin kirkolla tiedetään, että meikäläinen on tulossa mökille .* (S24, 2008)
 (29) *ON SE SAATANA IHME, JOS **YRITTÄÄ AUTTAA TOISTA JA PALKKI-OKSI SAA PELKKÄÄ VITTUILUA !!** !* (S24, 2010)

Nollapersoonaa on kielen ilmiö, jonka avulla sanottu yleistetään koskemaan ketä tahansa, yleisesti ihmistä. Se korvaa lauseessa yleisesti ihmistarkoitteisen substantiivilausekkeen. Nollapersoonalla on mahdollista yleistää ja välttää viittaamasta puhetilanteeseen osallistuviin suoraan, mutta epäspesifisyys sallii myös puhetilanteeseen osallistujien samaistua persoonaan, koska sitä ei ole erikseen rajattu: *Minun pitää mennä kauppaan* ja *Pitää mennä kauppaan* eroavat siinä, että yksikön ensimmäisen persoonan lauseessa tiedetään, kuka menee kauppaan, kun taas nollasubjektisessa lauseessa menijä voi olla kuka tahansa. Muita yleistäviä, indefiniittisiä viittauksen tapoja aineistossa ovat passiivi (ks. 30)), yksikön toinen persoona (ks. (31)) ja indefiniittiset kvanttoripronominit (ks. luku 3.2.3.). (Laitinen 1995: 341–355; VISK 2008 § 1363–1364.)

- (30) *On se saatana kumma kun aina löytyy se "eräs tutkimus" jonka perusteella faktoja **heitellään**.* (S24, 2005)
 (31) *On se saatana kumma kun ketjuun **vastaa** jotain niin tulee syytetyksi pedofi-liasta.* (S24, 2016)

Passiivin yleistävyys on hieman eri laatua kuin nollasubjektin tai yksikön toisen persoonan. Passiivin ilmaisema yleistys viittaa pikemmin yleiseen, yhteisön keskuudessa vallitsevaan sääntöön kuin yhtä henkilöä koskevaan ehtoon. Tämä ero käy selväksi, kun verrataan keskenään esimerkkejä (32) ja sen muunneltua muotoa esimerkkiä (32'). Esimerkissä (32') passiivimuodon yleistävyys näkyy predikaattiverbin lisäksi myös objektin *kotimaata* ja predikatiivin *rasisteja* päätteissä. Nollasubjektisen lauseen objektilla esimerkissä (32) on yksikön kolmannen persoonan possessiivisuffiksi, joka passiivilauseesta puuttuu. Predikatiivin monikollinen partitiivi ilmaisee joukkoa esimerkissä (32'). Modaaliverbien yhteydessä passiivin ja nollasubjektin ilmaisuero neutraalistuu. (VISK § 1363–1364.)

- (32) *On se saatana kumma jos puolustaa kotimaataan, niin on rasisti.* (S24, 2016)
 (32') *On se saatana kumma jos puolustetaan kotimaata, niin ollaan rasisteja.*

Kuten luvussa 2.2. mainitsin, esittää Visapää (2013: 525–526), että affektiset ilmaisu-keinot kutsuvat vuorovaikutuksen osallistujia samaistumaan puhujan ilmaisemaan affektiin. Näin nollasubjektin, yksikön toisen persoonan ja passiivin käyttö voi mahdollisesti auttaa affektiin samaistumista. Avoimeksi jätettyyn subjektiin (Laitinen 1995: 341–355) on helppo samaistua, mikä saattaisi avata puhetilanteeseen osallistujalle mahdollisuuden samaistua myös muihin affektisiin ominaisuuksiin, joita kirjoittaja viestissään käyttää. Subjektin avoimuutta selkeämpi affektisuuden keino aineistossa on kuitenkin modaaliverbien käyttö yleensä. Kuten luvun alussa esittelin, modaalisilla keinoilla puhuja ilmaisee omaa näkemystään puhetilanteen mahdollisuuden toteutumisesta eli ilmaisee suhtautumistaan puhetilanteessa. Näin ollen modaaliverbien käytöllä on mahdollisuus tuoda ilmaisuun affektia, vaikka affektin voimakkuutta onkin arvioitava kontekstin mukaan. (VISK 2008 § 1551, 1707–1711.) Aineistoni predikaateista huomattava osa oli modaaliverbejä (ks. taulukko 4), joten niiden voidaan todeta esiintyvän usein konstruktion *on se saatana kumma ~ ihme* esiintymiskontekstissa.

3.2.2. Partikkelien affektisuus aineistossa

Esittelen tässä luvussa aineiston partikkelihavaintoja ja niiden vaikutusta tapausten affektiin. Keskityn suurimpiin partikkeliryhmiin: sävy-, fokus- ja intensiteettipartikkeleihin. Taulukossa 5 olen eritellyt eri partikkelien esiintymistiehyttä aineistossa. Muut partikkelit -sarakkeen havainnot ovat interjektioita (*hys*), lausumapartikkeleita (*no*) ja modaalipartikkeleita (*muka*). Lisäksi sarakkeessa on mukana partikkelistuneessa käytössä kolmesti esiintynyt kvanttoriadverbi *koko* (VISK 2008 § 1721).

Kuten Forsbergin (2013: 13–21) ja Niemen (2007: 19–27) tutkimien konstruktioiden tulkinnassa, myös konstruktion *on se saatana kumma ~ ihme* tulkinnassa partikkeleiden rooli osoittautuu oleelliseksi. Forsbergin (2013) ja Niemen (2007) tutkimien konstruktioiden tulkinnalle keskeinen partikkeli on sävypartikkeli *-han*, joka esiintyi omassa aineistossani vain kerran.

TAULUKKO 5. Aineiston partikkelihavainnot.

Sävyartikkelit		Fokusartikkelit		Intensiteettipartikkelit		Muut partikkelit	
<i>vain ~ vaan</i>	8	<i>-kin/-kAAn</i>	15	<i>niin ~ noin ~ näin</i>	14	<i>hyshys</i>	1
<i>ihan</i>	3	<i>vielä</i>	11	<i>aika</i>	2	<i>muka</i>	3
<i>-hAn</i>	1	<i>ainakin/ainakaan</i>	2	<i>aivan</i>	1	<i>no</i>	3
<i>melkein</i>	2	<i>jo</i>	5	<i>ihan</i>	1	<i>koko</i>	2
<i>nyt</i>	1	<i>edes (~ ees)</i>	9				
		<i>enää</i>	7				
		<i>juuri</i>	1				
		<i>vain</i>	2				
Yht.	15	Yht.	52	Yht.	18	Yht.	9

Taulukosta 5 voidaan huomata, että yleisimpiä partikkeleita aineistossa ovat fokuspartikkelit. Partikkeleista 52 (55,3 %) on fokuspartikkeleita. Toiseksi yleisin partikkeli *niin* (~ *noin* ~ *näin*) esiintyy aineistossa intensiteettipartikkelina, mutta usein myös konnektiiviroolissa yhdistämässä yhdyslauseen osia (ks. (33)).

- (33) *On se saatana kumma , kun aina jos keskustellaan jostain **niin** se kiteytyy yhden ihmisen arvostelemiseksi* (S24, 2007)

Kaikilla aineistosta havainnoimillani partikkeliryhmillä on oma roolinsa lauseen affektin muodostamisessa. **Sävyartikkelit** tuovat lauseen tulkintaan sävyn, jonka tulkinta määrittyy lopulta kontekstin mukaan (ks. (34)). **Fokuspartikkeleilla** nostetaan asiain-tila muiden keskustelun aiheiden edelle joko eksklusiivisesti tai inklusiivisesti (ks. (35)). **Intensiteettipartikkeleilla** vahvistetaan sen sanan merkitystä, johon ne liittyvät (ks. (36)). (VISK 2008 § 821, 839, 853.)

- (34) *On se saatana kumma kun nuiita yhteiskunnan elättejä ei **vaan** laiteta maan sisään.* (S24, 2011)
- (35) *on se saatana ihme kun ei tietämätön saa kysyä **edes** oktaaneista.* (S24, 2006)
- (36) *on se saatana kumma, että päivisin virka-aikana ollaan **niin osaavaa ja empaattista** sekä mamuja hyysätään kotiin asti , mutta kotiin tullessaan pu-*

retaan vähän paineita paiskomalla kaikkea mahdollista mikä irti lähtee.
(S24, 2012)

Esimerkin (35) *edes* on eksklusiivinen fokuspartikkeli, eli se sulkee muut vaihtoehdot puheen ulkopuolelle. Esimerkissä (35) se johtaa tulkintaan 'tietämätön ei saa esittää kysymyksiä mistään aiheesta, ei edes oktaaneista'. Sitä vastoin inklusiivinen fokuspartikkeli implikoi muidenkin vaihtoehtojen olemassaoloa (ks. (37)). (VISK 2008 § 839.) Esimerkissä (37) inklusiivinen *vielä* johtaa tulkintaan 'te jopa hyysäätte näitä pummeja' implikoiden, että pummien eteen tehdään puhujan arvion mukaan enemmän kuin olisi tarpeen. Tässä esimerkissä affektia voimistaa myös verbin *hyysätä* merkitys: 'huolehtia liiallisesti, auttaa tai pitää luonaan jotakuta, joka ei (sanojan mielestä) sitä ansaitsisi' (KS 2020).

(37) *On se saatana kumma että näitä pummeja te vielä hyysäätte* (S24, 2009)

Jotkin sanat on mahdollista luokitella partikkelin lisäksi myös esimerkiksi adverbiksi. Aineistossani kahdesti partikkelistuneena esiintyvä *koko* (ks. taulukko 5) on mahdollista tulkita myös adverbiksi. Myös adverbi *aina* voidaan tulkita partikkeliksi, mutta esiintyikin aineistossani vain adverbina. Esittelen adverbien *aina* kuitenkin analyysissäni partikkelin *koko* yhteydessä, sillä ne aiheuttavat lauseeseen esiintyessään samankaltaisen affektin. *aina* ja *koko* vaikuttavat lauseen tulkintaan liioittelevasti, eikä niitä ole tarkoitettukaan kirjaimellisesti tulkittavaksi, vaan pikemmin niitä käytetään asiointilan tarkoituksenmukaiseen liioitteluun (ks. (38)–(39)). Jaotontarkoitteiseen substantiiviin liittyvä painoton *koko* tekee lauseesta emfaattisen (ks. (40)). (VISK 2008 § 751 ja 1721.)

- (38) *on se saatana kumma tässä maassa aina kaikki laitetaan kärsimään pienen paskakin takia !!!* (S24, 2007)
- (39) *Huusin sille, että "on se saatana kumma, että sinä saat huudella minulle ulkonäöstäni koko ajan, mutta sinun läskeistä ei saisi sanoa mitään.* (S24, 2008)
- (40) *On se saatana kumma, että niitä apsin käyttäjä ukkoja saada kuriin, ne on istunut koko joulun käyttämässä ihmisiä..* (S24, 2014)

Taulukosta 5 nähdään, että sävyartikkeli *vain* ~ *vaan* esiintyy aineistossani 8 kertaa. Kahdesti *vain* esiintyy eksklusiivisena fokuspartikkelina (ks. (41)). Sävyartikkelilla *vain* on puhekielessä yleinen laava muoto *vaan*. *vaan* osallistuu aineistossani affektin ilmaisuun myös konjunktiona (ks. (42)). Esimerkin (42) ensimmäinen *vaan* on konjunk-

tion roolissa kieltolauseen jäljessä. Se aloittaa korrektiivisen eli korjaavan lauseen, joka korostaa rakennetta *on se saatana kumma* seuranneen *kun*-sivulauseen kieltoa. Esimerkin toinen *vaan* puolestaan on sävypartikkelin roolissa. (VISK 2008 § 1106.) Konjunktion *vaan* aloittama korrektiivinen lause olisi affektinen sellaisenaan, ilman sävypartikkeleita, mutta adverbi *aina* ja sävypartikkeli *vaan* vahvistavat lauseen vastakkaisuussuhdetta lauseeseen *kun ei saada sitä koko vitun autoverolakia tehtyä uusiksi*.

- (41) *On se saatana kumma että jotkut vielä puolustelee tällaisia apinoita jotka ajattelevat vain omaa napaansa ja muista viis!* (S24, 2010)
- (42) *On se saatana kumma kun ei saada sitä koko vitun autoverolakia tehtyä uusiksi vaan aina pitää vaan MUUTELLA ja "Parannella" sitä.* (S24, 2003)

Taulukossa 5 esittelemieni havaintojen runsauden ja tässä luvussa tekemäni analyysin perusteella voidaan todeta, että partikkeleilla on aineistossa suuri osuus konstruktion *on se saatana kumma ~ ihme* esiintymiskontekstin affektiin. Tarkastelemillani partikkeliryhmillä on erilaisia tehtäviä affektin ilmaisussa. Erityisesti fokuspartikkelien käyttö korostuu konstruktion *on se saatana kumma ~ ihme* yhteydessä.

3.2.3. Kvanttoripronominien affektisuus aineistossa

Taulukossa 6 ovat aineiston kvanttoripronominihavainnot. Muut kvanttoripronomit -sarakkeen havainnot ovat ääriarvon pronomineja, jotka olen kuitenkin rajannut analyysin ulkopuolelle niiden vähäisyyden vuoksi (ks. VISK 2008 § 760). Käsittelen siis tässäkin luvussa aineiston kolmea suurinta ryhmää.

Kvanttoripronominien tehtävä on kvantifioida, eli jollain tavalla suhteuttaa tarkoitettu joukko mahdollista viittausalaa vasten. Aineistossani merkittävimmin esiintyvät kvanttoripronominien ryhmistä **indefiniittiset kvanttoripronomit**, jotka implikoivat, että sanottu pätee ainakin yhteen koko joukosta (ks. (43)), **universaalit kvanttoripronomit**, jotka implikoivat, että sanottu pätee koko joukkoon (ks. (44)) sekä **kieltihakuiset kvanttoripronomit**, jotka ilmaisevat, että sanotun kielto pätee koko joukkoon (ks. (45)). (VISK 2008 § 740.)

- (43) *On se saatana kumma kun **joku** pärjää niin heti aletaan jauhamaan paskaa vanhoista mokista !* (S24, 2007)
- (44) *On se saatana kumma kun **kaikki** retkeilypaikat pitää tuhota!* (S24, 2008)
- (45) *on se saatana ihme ettei yhdelle urvelomiehelle mene **mitään** jakeluun ;DDDDD.* (S24, 2006)

Kuten taulukosta voidaan huomata, *kaikki* on kvanttoripronomineista aineistossa useimmin esiintyvä (20 tapausta), ja universaalit kvanttoripronomininit ovat ryhmänä aineiston suurin (48,3 %). Yleisimmät aineistossa esiintyvät indefiniittiset kvanttoripronomininit ovat *joku* ja sen monikko *jotkut* (ks. (43)). Esimerkissä (43) *joku* viittaa identifioimattomaan henkilöön, ja näin tapauksen voisi tulkita niin, että kirjoittaja on havainnut säännönmukaisuuden: 'menestystä seuraa se, että muut puivat vanhoja virheitäsi'. Sanottu pätee siis esimerkissä (43) niihin ihmisiin, jotka menestyvät.

TAULUKKO 6. Aineiston kvanttoripronominien jakauma.

Indefiniittiset		Universaalit		Kieltohakuiset		Muut kvanttoripronomininit	
<i>joku ~ jotkut</i>	8	<i>kaikki</i>	20	<i>mitään</i>	7	<i>vaikka kuinka</i>	2
<i>jotain</i>	4	<i>koko</i>	5	<i>mikään</i>	5	<i>vaikka miksi</i>	1
<i>jollekin</i>	2	<i>joka</i>	3	<i>kukaan</i>	2		
		<i>jokainen</i>	1				
Yht.	14	Yht.	29	Yht.	14	Yht.	3

Aineiston universaalit ja kieltohakuiset kvanttoripronomininit vaikuttaisivat aiheuttavan lauseeseen samankaltaisen liioittelevan affektisen tulkinnan kuin luvussa 3.2.2. esittelemani *aina* ja *koko*. Universaalit kvanttoripronomininit liioittelevat lauseen viittausalan ulottumaan koko tarkoitettuun joukkoon (ks. (46)–(47)), kun kieltohakuiset kvanttoripronomininit puolestaan sulkevat tarkoitetun joukon kokonaan viittauksen ulkopuolelle (ks. (48)).

- (46) *ON SE SAATANA KUMMA KU **JOKA** VITUN **PAIKASSA** PITTÄÄ AINA PUUTTUU TOISTEN ASIOIHIN* (S24, 2010)
- (47) *Siis on se saatana kumma, jos joku kysyy jotain asiallisesti ja pyytää vastausta, niin nämä **kaikki valopäät** jo purkaa omaa kuivaa elämäänsä täällä.* (S24, 2006)
- (48) *On se saatana kumma kun ei **mikään** niille paskaloisille riitä.* (S24, 2015)

Indefiniittisillä kvanttorigonomineillakin vaikuttaisi olevan aineistossa affektista käyttöä, toisin kuin esimerkin (43) tapaisessa käytössä. Esimerkissä (43) affektia luovat pikemmin ajan adverbi *heti* ja affektinen verbikonstruktio *jauhaa paskaa* kuin indefiniittipronomini *joku*. Esittelen havaintoani indefiniittisten kvanttorigonomien affektisestä käytöstä tarkemmin esimerkkien (49) ja (50) avulla. Esimerkeissä (49) ja (50) indefiniittisellä kvanttorigonomilla tunnutaan viittaavan joukkoon, jonka kirjoittaja jollain tavalla tunnistaa ja hahmottaa mielessään, mutta jota hän ei ryhdy kuvailemaan indefiniittisen kvanttorigonomin käyttöä tarkemmin. Joukon tunnistaminen ja hahmottaminen ilmenee esimerkeissä joukon toiminnan kuvauksella ([joukko] *puolustelee pedoja*, [joukolle] *on vitun tärkeätä päteä*). Lisäksi esimerkissä (50) kirjoittaja puhuttelee joukon jäseniä suoraan: *tiedätkö mitä, teidänlaisillenne juoruämmille pitäs ostaa elämä*.

- (49) *On se saatana kumma että **jotkut** vielä puolustelee pedoja ja vierittää syyt alaikäisten niskaan!* (S24, 2016)
- (50) *On se saatana kumma kun **joillekin** on niin vitun tärkeätä päteä ihmisille mutta tiedätkö mitä, teidänlaisillenne juoruämmille pitäs ostaa elämä.* (S24, 2005)

Indefiniittisten pronominien tällainen käyttö luo lauseeseen jännittyneisyyttä: kun kirjoittaja ei nimeä asennoitumisensa kohdetta, tulee lauseesta ironinen. Pronominilla *joku* on affektinen implikaatio, kun se esiintyy tarkenteena. Tällöin *joku* voi implikoida puhujan välinpitämättömyyttä (ks. (51)). Spesifin kvanttorigonomin *eräs* itsenäisellä käytöllä taas voidaan implikoida ironisesti, että nimetty joukko tunnetaan (ks. (52)). (VISK 2008 § 749, 1410.) Esimerkeissä (49) ja (50) indefiniittiset kvanttorigonomit *jotkut* ja *joillekin* voitaisiin korvata implikoivilla spesifimerkityksisellä indefiniittipronominilla, ja lauseen merkitys pysyisi samana. Muokatut esimerkit (49')–(50') havainnollistavat, kuinka indefiniittisellä kvanttorigonomilla voidaan ilmaista ironisuutta.

- (51) *On se saatana kumma että **joku vainoharhainen ihminen** voi perättömillä jutuillaan pilata toisen ihmisen mielenterveyden* (S24, 2016)
- (52) *En kuitenkaan iloitse hänen kuolemastaan niin kuin **eräät**.* (VISK 2008 § 749.)
- (49') *On se saatana kumma että **eräät** vielä puolustelee pedoja - -*
- (50') *On se saatana kumma kun **eräille** on niin vitun tärkeätä päteä ihmisille - -*

Ennen seuraavaan analyysilukuun siirtymistä voidaan todeta, että aineiston kvanttorigonomiryhmillä on erilaisia vaikutuksia konstruktion *on se saatana kumma ~ ihme*

esiintymiskontekstin affektiin. Useimmiten kvanttoripronominien käyttö aiheuttaa konstruktion *on se saatana kumma ~ ihme* esiintymiskontekstissa liioittelevan affektin. Itsenäisillä indefiniittipronomineilla on tietyissä käyttötilanteissa samankaltaisia affektisiä tehtäviä kuin spesifillä kvanttoripronominilla *eräs*.

3.2.4. Aineiston voimasanat ja kielteisen merkityksen sanat

Käsittelen tässä alaluvussa aineistossa esiintyvien sanojen vaikutusta rakenteen *on se saatana kumma ~ ihme* affektiin. Olen jakanut havainnoimani sanat karkeasti kahteen ryhmään: voimasanoihin, niistä johdettuihin sanoihin ja yhdyssanoihin, joiden osana on voimasana – esimerkiksi *paskahousut* tai *hevonperseessä* – sekä muihin sanoihin, jotka ovat jollain tavalla merkitykseltään kielteisiä. Kielteisellä merkityksellä tarkoitan tässä sitä, että sanavalinnalla pyritään jollain tavalla alentamaan, halventamaan tai muutoin loukkaavasti kuvailemaan tekoa (predikaatit ja infinitiivit), tekijää tai teon kohdetta (subjektit ja objektit) tai muita tilanteen osallistujia (esimerkiksi adverbiaalit, predikaatiivit, predikaatiiviadverbiaalit) tai näiden ominaisuuksia (esimerkiksi määritteet). Joissain tapauksissa sanan merkitys ei sinänsä ole kielteinen, mutta kielteisyys käy ilmi kontekstista (ks. (53) sekä esimerkiksi luvun 3.1.1. esimerkin (18) *kunniakansalaiset*).

- (53) *vittu on on se saatana kumma jos ei niitä roima housuja saada kuriin kaikki tummat saunan taakse lopetus perkele niitä saa syrjiä vaik kuinka paljon.*
(S24, 2004)

Esimerkin (53) objekti *niitä roima housuja*³ saa kielteisen tulkinnan lauseyhteydestä, jossa kirjoittaja viittaa samaan ihmisryhmään myös sanalla *tummat*. Sanavalinnan halventavuus käy ilmi esimerkiksi, kun kirjoittaja rinnastaa ihmisryhmän eläimiin parentteettisen lisäyksen oloisella *lopetus perkele – lopettaa* tappamisen verbinä viittaa yleisesti eläimiin (KS 2020).

Taulukkoon 7 kokoamiani havaintoja kielteisen merkityksen sanavalinnoista tai voimasanoista esiintyy 81 aineiston tapauksessa, eli 42,1 prosentissa tapauksia. Taulukosta 7

³ *roimahousu(t)* 'pitkät housut (Jusl 1745), suuret, väljät housut (paik. länsimurt.)' (SSA 2000 s.v. *roima*). Ilmauksella *roimahousu-pojat* viitataan ulkomaalaisiin sotilaisiin 1800-luvulla (Outinen 2013: 157).

nähdään, että yhteensä havaintoja on aineistossa 107. Joissain aineiston tapauksissa havaintoja esiintyy siis enemmän kuin yksi, kuten vaikka esimerkissä (53). Rakenteen *on se saatana kumma ~ ihme* affektin tukena on siis yleistä käyttää affektisesti latautuneita sanoja. Yleisimmin affektiset sanavalinnat kohdistuvat subjekteihin ja objekteihin.

TAULUKKO 7. Affektisten sanojen syntaktisten roolien esiintyminen aineistossa.

Syntaktinen rooli	Voimasanat ja voimasanajohdokset		Kielteisen merkityksen sanat	
	Predikaatti	<i>PASKOO</i>	1	<i>hyysätään</i>
Infinitiivi	<i>vittuileen</i>	2	<i>möykkäämään</i>	5
Subjekti	<i>paskahousut, piru</i>	2	[<i>peikko</i>] [<i>rumat ääliöt</i>] [<i>tuo vitun sekopää</i>] [<i>joidenkin ihmisten härkämäisyys</i>]	25
Objekti	[<i>paskojaan</i>] [<i>tual- laasta paskaläjää</i>] [<i>PELKKÄÄ VIT- TUILUA</i>]	11	[<i>varattuja ukkoja</i>] [<i>nuita yhteiskunnan elättejä</i>] [<i>kiimaläpeä</i>] [<i>kaikkia ituhippejä</i>]	18
Adverbiaali	[<i>täällä hevonseläessä</i>] [<i>niille paskaloisille</i>]	6	[<i>teidänlaisillenne juoruämmille</i>] [<i>LASTENRAISKAAJAN</i>]	9
Predikatiivi	-	-	[<i>kaksi miehisyyden irvikuvaa</i>] [<i>riistäjä</i>]	2
Predikatiiviadverbiaali	-	-	[<i>näin tyhmää sakkia - - väärällään</i>]	1
Määrite	<i>vitun (9), helvetin (2) saatanan, kuisessa</i>	13	<i>tyhmiä, pakkopaitaval- mis, mutias, rumat</i>	5
Yht.		35		72

Taulukosta 7 nähdään, että aineiston voimasanoille yleisin syntaktinen rooli on määrite (13 havaintoa). Yleisimmin voimasanamääritteet ovat aineistossa genetiivissä ja niitä käytetään intensiteettipartikkelien tai adjektiivin genetiivimuotoisten intensifioijien tavoin (ks. (54)–(55)). Genetiivimääritteenä voimasanoja käytetään yleisesti myös nimitelyyn, mutta omassa aineistossani tästä ei ollut esimerkkejä. (VISK 2008 § 1726.)

- (54) *On se saatana kumma ettei avohoitopotilaat ja syrjäytyneet pääse laitoshoittoon vaan joutuvat elämään jossakin **helvetin vuokrakolossa** neljän seinän sisällä.* (S24, 2012)
- (55) *on se saatana kumma kun sitä **vitun vitun vitun kiimaläpeä** vittua huorantittua perkele ei voi antaa tällaiselle kiltille ja kunnolliselle miehelle!* (S24, 2015)

Taulukon 7 mukaan aineiston kielteisen merkityksen sanoja esiintyy eniten subjektina (25 kertaa). Kun kirjoittaja valitsee subjektiksi voimasanan tai kielteisen merkityksen sanan, ilmaisee hän negatiivista asennoitumistaan lauseen semanttiseen tekijään tai kokijaan (ks. (56)). Affektin kohdistumista on esimerkissä (56) vaikea määrittää tarkalleen. Esimerkissä (56) kirjoittaja asennoituu kielteisesti *kun*-sivulauseen subjettiin *paskahousut*, mutta samalla on selvää, että asennoituminen liukuu myös lauseen kuvaamaan asiointilaan: oman sellin antaminen vakavasta rikoksesta tuomituille tyrmistyttää kirjoittajaa.

- (56) *On se saatana kumma kun nämä **paskahousut** saa oman sellin siitä hyvästä että ovat raiskanneet alaikäisiä tyttöjä tms.* (S24, 2005)

Jotkin kielteisen merkityksen sanat tyypittävät ja arvottavat ihmisryhmiä (ks. (57)–(58)). Esimerkissä (57) kirjoittaja tyypittää tietyistä automerkeistä kiinnostuneet samaan ryhmään. Samoin kuin esimerkissä (56), tuntuu esimerkin (57) kirjoittaja paheksuvan paitsi subjektia, myös subjektin tekemistä: *pyörii muilla palstoilla kehumassa paskojaan*. *paskojaan*-objekti implikoi, ettei kehumiselle ole kirjoittajan mielestä perusteita. Esimerkissä (58) kirjoittaja rinnastaa *suvakin* ja *matun* loisiin.

- (57) *on se saatana kumma kun **noi vw, opel ja muut spedet** pyörii muilla palstoilla kehumassa paskojaan.* (S24, 2001)
- (58) *On se saatana kumma, kun nykyään lukee aamun uutisia, niin sen jälkeen on lähes poikkeuksetta sellainen fiilis, että on valmis hakkaamaan **suvakin tai matun**, jos sattuisi **mokomat loiset** tulemaan vastaan.* (S24, 2015)

Taulukon 7 mukaan kielteisen merkityksen sanoja ja voimasanoja esiintyy aineistossa predikaatteina 8 kertaa. Predikaattina voimasana tai kielteisen merkityksen sana kohdistaa asennoitumisen ainakin teon laatuun. Aineiston kaikkiin kielteisen merkityksen predikaatteihin kiinnittyi myös kielteisen merkityksen objekti, joten asennoituminen laajentuu koskemaan myös tekemisen kohteita (ks. (59)–(61)). Taulukosta 7 nähdään, että aineiston voimasanoja ja kielteisen merkityksen sanoja esiintyy objekteina yhteensä

eniten (29 kertaa). Esimerkkien (59) ja (60) predikaatti *hyysätä* määritellään 'liialliseksi huolehtimiseksi t. auttamiseksi, jota ei (sanojan mielestä) autettava ole ansainnut'. Esimerkin (61) *paapoa* on merkitykseltään samantapainen: 'helliä, hemmotella; palvoa'. (KS 2020.)

- (59) *On se saatana kumma että näitä **pummeja** te vielä **hyysäätte**.* (S24, 2009)
 (60) *on se saatana kumma kun kaikkia **ituhippejä** ja muita **hyysätään** mutta katu ja ei saada paikattua tasaisesti ja sillee ettei näkyis et siitä on kaivettu* (S24, 2007)
 (61) *ON SE SAATANA KUMMA MITEN NÄITÄ **SOMALEJA YM PUMMEJA PAAPOTAAN!!!*** (S24, 2009)

Myös infiniittisten verbien merkityksen kielteisyys ja voimasanaisuus kohdistaa asennoitumisen tekemiseen, kun se on lauseessa predikaattiverbin määritteenä tai täydennyksenä. Infinitiivien merkityksen kielteisyyteen liittyy usein subjektin merkityksen kielteisyys (ks. (62)–(63)).

- (62) *No on se saatana kumma sitten kun koirankoulutus oppaissa sanotaan että koiran pitäisi sitten katua jne mutta täällä **on** heti kaikki **pellet pikkusielu ämmät määkimäs*** (S24, 2005)
 (63) *on se saatana kumma , kun **pitää** näiden **mustalaisten ruveta vittuileen**.* (S24, 2008)

Taulukosta 7 voidaan huomata, että kielteisen merkityksen sanoja esiintyy predikaatiiveina ja predikaatiivadverbiaaleina aineistossa syntaktisista rooleista vähiten. Voimasana-adverbiaaleja esiintyy aineistossa 6 kappaletta ja kielteisen merkityksen adverbiaaleja 9 kappaletta. Taulukon 7 adverbiaaleja esiintyi erilaisissa merkitystehtävissä, kuten habitiiviadverbiaalina (ks. (64)) ja paikan adverbiaalina (ks. (65)).

- (64) *On se saatana kumma että noille muka pakolaisille, **mamuille** annetaan kaikki yhteiskunnan toimesta.* (S24, 2015)
 (65) *On se saatana kumma kun muissa pienemmissäkin paikoissa on **TI-halleja**, mutta täällä **hevonperseessä** ei ole.* (S24, 2013)

Voimasanojen ja kielteisen merkityksen sanojen kiinnittyminen lauseen syntaktisiin rooleihin ei siis varsinaisesti tarkenna kirjoittajan asennoitumista vain siihen lauseen tekijään, osallistajaan tai tekemiseen, johon sanavalinta kohdistuu. Voimasanat ja kielteisen merkityksen sanat näyttäisivät pikemmin nostavan yhden lauseenjäsenroolin etualalle implikoiden, että se on aiheuttanut kirjoittajan asennoitumisen, vaikka kyseinen

asenne ikään kuin liukuu myös muihin lauseenjäseniin ja näin kuvattuun asiaintilaan yleensä. Esittelen tätä havaintoa vielä tarkemmin esimerkistä (58) muokatun esimerkin (58') avulla.

Esimerkissä (58) kielteisen merkityksen subjekti *mokomat loiset* viittaa sitä edeltäviin kielteisen merkityksen objekteihin *suvakin* ja *matun*. Kielteisen merkityksen sanat esimerkissä (58) implikoivat, että kirjoittajan paheksunta kohdistuu mainittuihin ihmisryhmiin, mutta myös, että paheksunta on niin voimakasta, että hän on valmis väkivaltaan näitä ryhmiä kohtaan. Pronomini *mokoma* aiheuttaa molemmissa esimerkeissä (58) ja (58') kielteisen affektin, mutta neutraaliin sanaan *lapset* liittyessään *mokoman* paheksuvuus tuntuu ristiriitaiselta. Ilman kielteisen merkityksen sanoja subjektin ja objektin rooleissa yhdyslauseen affektia on vaikeampi tulkita.

(58') *On se saatana kumma, kun nykyään lukee aamun uutisia, niin sen jälkeen on lähes poikkeuksetta sellainen fiilis, että on valmis hakkaamaan **tytön tai pojan**, jos sattuisi **mokomat lapset** tulemaan vastaan.* (S24, 2015)

Taulukkoon 7 ei ole merkitty syntaktisten roolien ulkopuolelle jääneitä voimasanata-pauksia. Voimasanat *vittu*, *perkele* ja *saatana* esiintyivät aineistossa yhteensä seitsemän kertaa nominatiivimuotoisina liitynnäisinä (ks. (66)–(67)), jolloin niiden lauseroolin määrittely on samalla tavalla vaikeaa kuin rakenteen *on se saatana kumma ~ ihme* voimasana *saatanankin* (ks. luku 2.3.).

(66) *on se saatana kumma et pitää toisten asioista juoruilla niin ämmien ku ukkojen **vittu**...* (S24, 2012)

(67) *On se saatana kumma, että tarjouskerman loppumisesta pitää ruveta **saatana** möykkäämään!!!* (S24, 2016)

Esimerkin (66) lauseen loppuun sijoittunut *vittu* käyttäytyy muiden mahdollisten tulkintojen lisäksi myös huomionkohdistimena. Tapauksessa *vittu* tavallaan nappaa lukijan huomion vasta viestin lopussa, kuin huomauttaen kirjoittajan kielteisestä suhtautumisesta. (VISK 2008 § 858, 1039.)

3.3. Yhteenveto

Esitin tutkielmani johdantoluvussa, että aineistoni hakusanoina toimiva konstruktio *on se saatana kumma ~ ihme* on intuitioni mukaan affektinen konstruktio, joka ilmaisee puhujan tyrmistyneisyyttä ja kummastelua. Luvussa 2.2. esitin perusteluni tälle intuitiolle. Konstruktion *on se saatana kumma ~ ihme* implikoimaa tyrmistyneisyyttä ja kummastelua vahvistetaan tässä luvussa 3 esittelemilläni kielen keinoilla, joita tapausten kirjoittajat käyttävät konstruktion esiintymiskonteksteissa. Yleisimmin konstruktio *on se saatana kumma ~ ihme* esiintyy konjunktioalkuisen alisteisen sivulauseen edellä. Olen analyysissäni keskittynyt aineistossa yleisimmin esiintyneisiin piirteisiin ja kokoan analyysini vielä tässä lyhyesti.

Konstruktion *on se saatana kumma ~ ihme* esiintymiskonteksteissa modaaliverbien ja spesifioimattoman subjektin osuudet lauseiden predikaateissa korostuvat. Modaaliverbit ilmaisevat aineistossa yleisesti dynaamista modaalisuutta, eli puhujan arvioimaa tekijän kyvyistä riippuvaa mahdollisuutta asiointilan toteutumiseksi. Yleisin modaaliverbi aineistossa on *pitää*. Spesifioimattomilla subjekteilla tarkoitan tässä nollasubjektia sekä yksikön toisen persoonan subjektia, mutta myös passiivimuotoista predikaattia (ks. luku 3.2.1.; Laitinen 1995). Subjektin avoimuudella puhuja antaa puhetilanteen muille osallistujille mahdollisuuden samaistua subjektiin, tai täyttää subjektin rooli haluamallaan sanalla. Esitin analyysissäni, että puhetilanteen affektiin samaistumisesta tulee tällöin osallistujille helpompaa (ks. luku 2.2.; Visapää 2013).

Konstruktion kielteistä affektia tuetaan ja voimistetaan myös esimerkiksi partikkeleilla, joista fokuspartikkelit ovat yleisimpiä. Myös sävy- ja intensiteettipartikkeleita esiintyy aineistossa paljon. Partikkeleilla puhuja tukee ja toisinaan jopa perustelee tyrmistyneisyyttään ja kummasteluaan (ks. luku 3.2.2). Perustelulla tarkoitan tässä sitä, että puhuja käyttää partikkeleita voimistamaan ja liioittelemaan konstruktion esiintymiskontekstissa kuvaamaansa asiointilaa, jotta se vaikuttaisi puhujan reaktioon sopivalta – esimerkiksi luvun 3.2.2. esimerkissä (35) *on se saatana ihme kun ei tietämätön saa kysyä edes oktaaneista*. (S24, 2006). Esimerkin eksklusiivinen fokuspartikkeli *edes* liioittelee asiointilaa, 'tietämätön ei saa esittää kysymyksiä mistään aiheesta, ei edes oktaaneista'.

Kvanttoripronomineilla on konstruktion *on se saatana kumma ~ ihme* yhteydessä paljolti samankaltaisia tehtäviä kuin partikkeleillakin. Ne tukevat konstruktion affektin tehtävää liioittelemalla asiaintilaa. Itsenäiset indefiniittiset kvanttoripronominit aiheuttavat lauseeseen ironisen affektin, kun niitä käytetään kuvailemaan joukkoa, joka on lauseessa kuitenkin muilla tavoin rajattu tai esitelty. Tällöin itsenäisillä indefiniittipronomineilla jätetään subjekti nimeämättä tarkalleen, ja puhetilanteen muut osallistujat voivat päätellä tai täyttää avoimen paikan itse, jolloin affektiin samaistuminen helpottuu (ks. luku 3.2.3.).

Voimasanoilla ja kielteisen merkityksen sanoilla konstruktion *on se saatana kumma ~ ihme* ilmaisemaa tyrmistyneisyyden ja kummastelun kohdetta pyritään ohjailemaan puhetilanteeseen osallistujien nähtävälle. Voimasanoilla ja niiden johdoksilla sekä kielteisen merkityksen sanoilla nimetään subjekteja ja objekteja sekä toimimisen tapoja (esimerkiksi predikaatteja), joita puhuja paheksuu. Voimasanoilla on nimeämisen lisäksi sävyartikkelin kaltaisia tehtäviä (ks. luvut 3.2.4. ja 2.3.) sekä genetiivimääritteen tehtävä, jolloin ne osallistuvat paheksunnan kohteen osoittamiseen (esim. VISK 2008 § 1726).

4. PÄÄTÄNTÖ

Olen tässä tutkielmassa pyrkinyt selvittämään, millaisia affektisia ominaisuuksia esiintyy konstruktion *on se saatana kumma ~ ihme* esiintymiskonteksteissa. Pyrin myös selvittämään, millaisia vaikutuksia näillä affektisilla ominaisuuksilla mahdollisesti on konstruktion *on se saatana kumma ~ ihme*. Tutkimuskysymyksiäni olivat:

1. Millaisia affektisia elementtejä rakenteen syntaktisessa ympäristössä esiintyy?
2. Miten kontekstin affektiset elementit vaikuttavat rakenteen affektiin?

Olen tutkielmassani käsitellyt rakennetta *on se saatana kumma ~ ihme* konstruktiona, eli sellaisena muodon ja merkityksen yhteenliittymänä, jonka merkitystä ei voi suoraan rakenteen osien merkityksistä päätellä (Goldberg 2006: 5). Tämä vaikuttaisi olevan totta sen perusteella, että rakenteen osien affektiset elementit johdattelevat rakenteen kokonaisuuden tulkintaa, kuten luvussa 2.2. olen esittänyt. *on se saatana kumma ~ ihme* on siis merkityksessään enemmän kuin vain osiensa summa. Lisäksi aineistoni laajuus osoittaa, että rakenne on vakiintunut kieleen. On siis perusteltua käsitellä *on se saatana kumma ~ ihme* -rakennetta konstruktiona.

Erittelin konstruktion *on se saatana kumma ~ ihme* affektisia ominaisuuksia ja havaitsin, että konstruktion esiintymiskonteksteissa oli useita ilmiöitä, jotka osaltaan tukivat ja toisaalta myös perustelivat konstruktion ilmaisemaa puhujan asennoitumista puhetilanteen asiointilaa kohtaan. Käsitelin analyysissäni keskeisinä ominaisuuksina esiintymiskontekstien predikaatteja, joista erityisesti modaaliverbit ja näiden yhteydessä nollasubjekti sekä muut subjektin roolin avoimeksi jättävät verbimuodot osoittautuivat affektiin samaistumisen kannalta edullisiksi. Muita keskeisiä ominaisuuksia analyysissäni olivat esiintymiskontekstien partikkelit, kvanttoripronominit, voimasanat ja niiden johdokset sekä muut kielteisen merkityksen sanat.

Aineistoni oli laaja, ja analyysin ulkopuolelle oli rajattava havaintoja, jotka eivät olleet yhtä yleisiä kuin edellä listaamani ilmiöt. Tämän tutkielman ulkopuolelle jääneet ilmiöt muodostavat hyviä jatkotutkimuskohteita paitsi konstruktion *on se saatana kumma ~ ihme* affektin suhteen, mutta myös esimerkiksi internetin kielen tutkimisen suhteen.

Luvussa 3.2.3. esittelin perusteluni sille, miksi itsenäinen indefiniittinen kvanttoripronomini *joku* voi tuoda lauseeseen affektia tietyntylaisissa esiintymisyhteyksissä. Tälle havainnolle olisi hyvä löytää lisäperusteluita laajemmasta aineistosta, jonka tutkimisessa keskityttäisiin ainoastaan itsenäisten indefiniittisten kvanttoripronominien affektisuuteen. Voisi olla myös hyödyllistä tutkia ilmiötä kyselylomakkeella, jolloin pronominin affektista saataisiin tietoa suoraan kielenpuhujilta.

Luvussa 3.1.1. esitin perusteluni asyndeettiselle alisteisuudelle, ja tämän ilmiön tarkempi tutkiminen esimerkiksi tekstilingvistiikan tai keskusteluanalyysin keinoin voisi auttaa selvittämään ilmiön laajuutta internetin kielessä ja puhekielessä. Luvussa 3.2.1. esitin, että subjektin spesifioimattomuuden keinot avaavat lauseiden affektiset elementit puhe-tilanteen osallistujille samaistuttaviksi. Tulevaisuudessa myös muita nollapersoonan esiintymiä voisi olla mielenkiintoista tutkia ja havainnoida niiden yleisyyttä sekä mahdollista vaikutusta konstruktion *on se saatana kumma ~ ihme* tulkintaan.

Kaikkiaan konstruktion *on se saatana kumma ~ ihme* tarkempi tutkinta voisi tulevaisuudessa kohdistua konstruktion mahdollisiin variaatioihin. Mitkä, jos mitkään, osat konstruktiosta ovat kiinteitä? Entä mitkä, jos mitkään, osat konstruktiosta voivat vaihdella niin, että peruseritys pysyy silti samana? Onko konstruktio *on se saatana kumma ~ ihme* siis vain yksi mahdollinen ”tyrmistymiskonstruktion” toteuma? Variaatioita tutkimalla konstruktiosta voisi olla mahdollista löytää muottimainen rakenne samaan tapaan kuin Sivosen epätoivottuuden *mennä V-mA-An* (Sivonen 2016). Toisaalta lisätutkimuksissa konstruktiolle saattaisi löytyä samanlaisia, toimintojatkumolle asettuvia variaatioita kuten Niemen myönnyttelyrakenteita käsittelevässä väitöskirjassa (Niemi 2015). Konstruktion *on se saatana kumma ~ ihme* käyttötilanteiden selvittäminen esimerkiksi kyselytutkimuksella voisi antaa lisätietoa konstruktion affektista ja merkityksestä, mutta myös mahdollisista variaatioista. Myös tässä tutkielmassa esittelemäni analyysia konstruktion *on se saatana kumma ~ ihme* merkityksestä olisi hyödyllistä testata esimerkiksi kyselytutkimuksella.

Onnistuin tutkielmassani löytämään vastaukset tutkimuskysymyksiini. Konstruktion *on se saatana kumma ~ ihme* tehtävä on ilmaista puhujan tyrmistynyttä ja kummeksuvaa asennoitumista jotain asiointilaa kohtaan. Tämä tehtävä ilmenee konstruktion itsensä

affektisista ominaisuuksista ja esiintymiskonteksteissa selkeästi esille nousseista ilmiöistä, jotka tarkentavat asennoitumisen kohdetta ja tukevat sekä osaltaan perustelevat tai oikeuttavat puhujan asennoitumista.

LÄHTEET JA LYHENTEET

Lyhenteet

SL = sivulause

PL = päälause

NP = substantiivilauseke

Tutkimusaineisto

Suomi24-sivustolta vuosina 2001–2017 kerätty korpus.

Aller Media Oy (2019). Suomi24 virkkeet -korpus 2001-2017, Korp-versio 1.1 [tekstikorpus]. Kielipankki. Saatavilla <http://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-2020021803> (8.10.2020).

Lähteet

CRYSTAL, DAVID 2006: *Language and the Internet*. Toinen, korjattu painos. Cambridge: Cambridge University Press.

FORSBERG, HANNELE 2019: Paheksuntaimperatiivi – affektinen lausekonstruktio. – *Virittäjä* 123 (1) s. 4–43.

FRIED, MIRJAM – ÖSTMAN, JAN-OLA 2004: The cognitive grounding of construction grammar. – Mirjam Fried & Jan-Ola Östman (toim.), *Construction grammars – Cognitive grounding and theoretical extensions*. s. 1–13. Amsterdam: John Benjamins.

GOLDBERG, ADELE E. 1995: *Constructions. A construction grammar approach to arguments*. Cognitive Theory of Language and Culture. Chicago: The University of Chicago Press.

GOLDBERG, ADELE E. 2006: *Constructions at work. The nature of generalization in language*. Oxford: Oxford University Press.

HJORT, MINNA 2007: Kirosana vai voimasana ja muita karkeita terminologisia pohdintoja. – Nina Niemelä & Esa Lehtinen (toim.). *Ikä ja kieli. VAKKI-symposiumi XXVII. Vaasa 2007*. s. 63–75. Vaasan yliopiston käännösteorian ja ammattikielten tutkijaryhmän julkaisut N:o 34. Vaasa: Vaasan yliopisto.

- KANGASNIEMI, HEIKKI 1992: *Modal expressions in Finnish*. Studia Fennica, Linguistica 2. Helsinki: SKS.
- KOTILAINEN, LARI 2007: *Konstruktioiden dynamiikkaa*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- KS = *Kielitoimiston sanakirja*. 2020. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus. URN:NBN:fi:kotus-201433. Päivitettävä julkaisu. Päivitetty 11.11.2020.
- LAITINEN, LEA 1995: Nollapersoonaa. – *Virittäjä* 99 (3) s. 337–358.
- LANGACKER, RONALD W. 1999: *Grammar and Conceptualization*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- LEINO, JAAKKO 2010: Adele E. Goldberg. Väitöskirjalla klassikoksi. – Pentti Haddington & Jari Sivonen (toim.). *Kielentutkimuksen modernit klassikot*. s. 71–97. Helsinki: Gaudeamus.
- LÜDELING, ANKE – EVERT, STEFAN – BARONI, MARCO 2007: Using web data for linguistic purposes. – Christian Mair, Charles F. Meyer & Nelleke Oostdijk (toim.). *Corpus Linguistics and the Web*. s. 7–25. Amsterdam: Rodopi B.V.
- NENONEN, MARJA 2002: *Idiomit ja leksikko. Lauseidiomien syntaktisia, semanttisia ja morfologisia piirteitä suomen kielessä*. Joensuun yliopiston humanistisia julkaisuja N:o 29. Joensuu: Joensuun yliopisto 2002.
- NIEMI, JARKKO 2007: *”Voihan sitä noinkin ajatella” Myönnyttelymuotin rakenne ja käyttö*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos.
- NIEMI, JARKKO 2015: *Myönnyttelyn käytänteitä. Erimielisyys ja yhteisymmärryksen rakentaminen vuorovaikutuksessa*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- OUTINEN, JYRKI 2013: Kauan on kärsitty ”Etelän hedelmiä”. Monikulttuurisuus, kansainvälisyys ja kosmopoliittisuus Turkin sodassa (1877–1878). – Anne Ollila & Juhana Saarelainen (toim.). *Kosmopoliittisuus, monikulttuurisuus, kansainvälisyys. Kulttuurihistoriallisia näkökulmia*. s. 135–167. Cultural history – Kulttuurihistoria -julkaisusarja N:o 11. Turku: Turun yliopisto.
- PULKKINEN, PAAVO 1966: *Asyndeettinen rinnastus suomen kielessä*. SKST 281. Helsinki: SKS.
- SIVONEN, JARI 2016: The Finnish abstract motion construction mennä V-mA-An [go V-INF-ILL] ’do something unwished’. Usage, development and motivation. – *Review of Cognitive Linguistics* 14 (2). s. 247–274.
- SKS(T) = Suomalaisen Kirjallisuuden Seura(n Toimituksia).

- SSA 3 = *Suomen sanojen alkuperä*. Etymologinen sanakirja. 3 R–Ö. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2000.
- VISAPÄÄ, LAURA 2008: *Infinitiivi ja sen infiniittisyys. Tutkimus suomen kielen itsenäisistä A-infinitiivikonstruktioista*. SKST 1181, Tiede. Helsinki: SKS
- VISAPÄÄ, LAURA 2013: Itsenäiset infinitiivit affektin ja empatian konstruktioina. – *Viritäjä* 117 (4) s. 524–550.
- VISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2008: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: SKS. <http://scripta.kotus.fi/visk> (15.1.2021).